

GÖTEBORGS UNIVERSITET
SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN

Examensarbete för Magister

i sociologi, 15 hp

Mediadiskurs om registerkontroll

Maribe Argañosa Roco

Handledare: Christel Backman

Termin: Våren 2009

Abstract

Titel: Mediadiskurs om registerkontroll

Författare: Maribe Argañosa Roco

Handledare: Christel Backman

Examinator: Ericka Johnson

Typ av arbete: Magisteruppsats i sociologi

Termin: Våren 2009

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att studera hur media framställer lagen om registerkontroll av arbetssökande. Det som skall undersökas är vilka diskurser som kommer fram i media, vilka personer som kommer till tals och vilka argument de använder när de talar om registerkontroll. Dessutom undersöks om förhållningssättet till registerkontroll har förändrats över tid. Uppsatsens frågeställningar är: hur konstrueras bilden av registerkontroll i media och hur ser förhållningssättet till registerkontroll ut över tid?

Metod och material

Som teoretisk referensram använde jag diskursanalys, definition av sociala problem och normalisering av det exceptionella. Uppsatsens empiriska material består av 46 tidningsartiklar från två rikstäckande nyhetstidningar, morgontidningen Dagens Nyheter och kvällstidningen Aftonbladet. Dessa artiklar analyseras med hjälp av diskursanalys.

Huvudresultat

Resultatet visar att media använder två diskurser för att konstruera bilden av registerkontroll. Diskursen *för* registerkontroll baserar sina argument på det sociala problem som har definierats, att olämpliga personer kan få anställning inom barnomsorg och äldreomsorgen. Media framställer att registerkontroll är ett sätt att skydda barn och gamla från att bli utsatta för brott, kontroll förhindrar olämpliga att bli anställda och att kontroll ger trygghet. Eftersom diskurser ständigt utmanas av andra diskurser konstruerar media även en motdiskurs om registerkontroll. I denna diskurs skapar media en negativ bild av registerkontrollen genom förutspå att kontroll kommer leda till ett mindre förlåtande samhälle. Det argumenteras om registerkontroll är integritetskränkande, förlänger straffet och att kontroller är uddlösa. Resultatet visar även att medias hållning till registerkontroll har förändrats över tid. Förändringen kan bero på att media har uteslutit motdiskursen och de aktörer som argumenterat emot kontrollen, vilket har resulterat i att registerkontroll har gått ifrån att vara en ifrågasatt åtgärd till en vedertagen metod vid anställning.

Nyckelord: Registerkontroll, diskursanalys, media, sociala problem

Innehåll

Abstract	2
1. Inledning.....	4
1.1 Uppsatsens syfte	4
1.2 Uppsatsens frågeställningar.....	4
1.3 Disposition.....	4
2. Tidigare forskning	5
2.1 Forskning om medias påverkan och om registerkontroll	5
2.2 Hur relaterar dessa artiklar till uppsatsens syfte och frågeställningar?	6
3. Teoretisk referensram.....	6
3.1 Diskursanalys	7
3.2 Definition av socialt problem	7
3.3 Normalisering av det exceptionella	8
3.4 Teorikritik.....	9
3.5 Sammanfattning av den teoretiska referensramen.....	10
4. Metod och tillvägagångssätt.....	10
4.1 Metodval.....	10
4.1.1 Urval.....	10
4.2 Tillvägagångssätt.....	11
4.3 Forskarens roll	12
5. Resultat och analys	12
5.1 Diskursen <i>för</i> registerkontroll.....	12
5.2 Pedofiler på dagis och i skolorna och hemtjänstpersonal som stjälar från äldre.....	17
5.2.1 Sociala problem skapar oro	18
5.3 Diskursen <i>mot</i> registerkontroll	19
5.4 Ett mindre förlåtande samhälle och en kränkande åtgärd	23
5.5 Sammanfattning av för- och motdiskursen om registerkontroll.....	23
5.6 Registerkontrollens diskursiva förändring	24
5.7 Registerkontrollens normalisering.....	27
6. Avslutande diskussion.....	28
6.1 Diskursen som föll bort	29
6.2 Egna åsikter och förslag till fortsatt forskning	30
7. Litteraturlista	31

1. Inledning

I september 1997 uppdagades att en 27-årig barnskötare på det privata daghemmet Glädjen i Karlstad hade förgripit sig på sju barn på dagiset. Efter denna incident blev med ens regeringens utredning, om att införa registerkontroll på personer inom barnomsorg och skola, mer angelägen. Utredningen hade påbörjats några månader tidigare, men i och med pedofilskandalen i Karlstad fick utredningen mer uppmärksamhet i media. Media skapar en bild att dagis och skolor har ett behov att skydda sig ifrån pedofiler och att det finns ett problem med att pedofiler kan få anställning inom barnomsorgen. Registerkontroll föreslås vara ett skydd mot att barn på dagis och skolor blir utsatta för övergrepp. När en incident som pedofilskandalen i Karlstad får en sådan enorm uppmärksamhet och utrymme i media måste det vara viktigt (Boëthius, 2001:48). Det kan det bero att media anser att de har ett uppdrag att rapportera om missförhållanden i samhälle för att kunna skapa opinion och förändring.

Enligt Stanley Cohen spelar media en viktig roll när det gäller att definiera och forma nya sociala problem (Cohen, 2002:7). Det innebär att medier kan ha makt att påverka allmänhetens syn på brott och även påverka att brotten måste åtgärdas innan det blir värre. Att fånga allmänhetens uppmärksamhet och fokusera på ett samhällsproblem kan till och med resultera i lagändringar. Pedofiler inom barnomsorgen definierades av både politiker och media som ett socialt problem. Det i sin tur kan ha påverkat ansvariga ministrar att reagera och lämnat förslag om att stifta en lag om att nyanställd personal måste visa upp sitt registerutdrag för arbetsgivaren.

Det som är intressant med media är dess roll att kunna definiera sociala problem. Media kan påverka allmänhetens föreställningar om hur vår världsbild ser ut. "Pedofiler arbetar på dagis och registerkontroll är det enda sättet att stoppa dem från att bli anställda". Det är lätt att man glömmer bort att medier inte bara speglar opinion, de skapar också opinion (Boëthius, 2001:19). Media har med andra ord makt att påverka vad vi människor ska tycka och tänka om vår sociala värld.

1.1 Uppsatsens syfte

Syftet med uppsatsen är att studera hur media framställer lagen om registerkontroll, en kontroll i personers belastningsregister innan anställning. Det som ska undersökas är vilka personer som tidningarna låter komma till tals och vilka argument dessa personer använder när de talar om registerkontroll. Dessutom undersöks hur förhållningssättet till registerkontroll har förändrats över tid.

1.2 Uppsatsens frågeställningar

- Hur konstrueras bilden av registerkontroll i media?
- Hur ser förhållningssättet till registerkontroll ut över tid?

1.3 Disposition

I avsnittet tidigare forskning redogörs vad för studier som har gjorts kring media och dess roll att kunna skapa sociala problem och vilken forskning det finns om registerkontroller. Efter tidigare forskning kommer teoriavsnittet och där presenteras de teoretiska referensramarna som uppsatsen kommer att utgå ifrån. Teorierna är diskursanalys, skapandet av ett socialt problem samt normalisering av det exceptionella. I metoddelen redovisas vilken analysmetod som kommer att tillämpas, hur urvalet av uppsatsens empiri har gått till samt vilken roll forskaren har under analysens och tolkningens gång. I avsnittet resultat och analys redovisas och tolkas vad som har kommit fram ur empirin. Till sist avslutas uppsatsen med en

avslutande diskussion där jag reflekterar över resultatet, knyter an till tidigare forskning, teori, metod och kommer med eventuella förslag till fortsatt forskning.

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras relevant forskning som relaterar till uppsatsens område och syfte. Den tidigare forskningen används här för att dels undersöka vad för forskning som har gjorts om medias påverkan på människors uppfattning om sociala fenomen och vad för studier det finns om registerkontroll. Dels används den tidigare forskningen för att motivera uppsatsens syfte och relevans.

För att hitta relevanta vetenskapliga artiklar till uppsatsen söktes forskningsartiklar i databaserna Sociological Abstract, Sage Journals Online, Ebsco host (Academic search elite) och Jstor. De sökord som användes var ”moral panic” (moralisk panik), ”media” och ”criminal record” eller ”background check” (belastningsregister). Jag fann inte någon utländsk eller svensk forskning kring medias konstruktion av registerkontroll, men kunde hitta forskning som är relaterade till uppsatsens syfte och område.

2.1 Forskning om medias påverkan och om registerkontroll

Att media kan påverka människors uppfattning om omvärlden är något som bland annat Gamson och Modigliani (1989) och Pheiffer, Windzio och Klienmann (2005) har undersökt. För att förstå människors varierande uppfattning om kärnkraft är det nödvändigt att också undersöka hur mediadiskursen har sett ut över tid (Gamson & Modigliani, 1989). Pheiffer et al. visar att medias ökade brottsrapportering kan ge intryck att brotten i samhället har ökat.

Media kan påverka människors uppfattningar och åsikter, men kan också själv skapa nyheter. Lindgren (2006) visar att media kan skapa både egna mediafenomen och moralisk panik¹. Enligt Lindgren förekom inte begreppet ungdomsrån i Aftonbladet eller Svenska Dagbladet före den 9 september 1999, men att begreppet blev mer frekvent i slutet av september. Antal artiklar som ägnades åt företeelsen ökade med 700 procent mellan 1998 och 1999 som sedan ebbades ut för att slutligen försvinna från media under 2002. Begreppet road rage (aggressivt beteende hos bilförare) var ett omskrivet fenomen i en australiensk tidning under 1990-talet. Enligt Robert och Indermaur (2005) skapade fenomenet road rage en oro hos allmänheten, men inte tillräckligt för att skapa en moralisk panik. Det kan bero på att problemet inte definierades av en intressegrupp, utan av media självt.

När moralisk panik uppstår i samhället försöker människor förstå hur och varför paniken har uppstått. Det är sällan fokus läggs på varför vissa fenomen *inte* skapar någon moralpanik, trots att de fyller alla de kriterier som behövs för att skapa en moralisk panik. Jenkins (2008) hävdar att handeln med barnpornografi på internet inte har gett upphov till någon moralisk panik. Det som hindrar ett socialt fenomen från att utvecklas till en moralisk panik är medias begränsning att få officiell information från myndigheter; att medias rapportering inte skapar oro hos allmänheten; samt att allmänheten inte kräver att få mer förklaringar om fenomenets problematik.

De ovanstående forskningsartiklarna visar hur media med både större och mindre framgångar lyckats definiera sociala fenomen i samhället. Men hur ser forskningen kring registerkontroll ut? En huvudsaklig aspekt med registerkontroll är att kunna förutse risker, att kunna förutse om före detta kriminella kommer att begå nya brott framöver. En studie av Kurlycheck,

¹ Se Cohen, (2002[1978]) och Goode & Ben-Yehuda, (1999) för en utförligare beskrivning av moralisk panik.

Brame och Bushway (2007) visar att personer med anmärkningar i brottsregistret har en högre sannolikhet att skaffa sig framtida anmärkningar i brottsregistret jämfört med ostraffade personer. Men ju längre bak i tiden ett brott hade begåtts, desto mer minskade sannolikheten att nya brott ska begås i framtiden. Detta kan anses vara relevant information för en arbetsgivare som vill göra en kortsiktig förutsägelse om framtida kriminell aktivitet hos den arbetssökande (Kurlycheck et al., 2007:78).

2.2 Hur relaterar dessa artiklar till uppsatsens syfte och frågeställningar?

Uppsatsen frågeställningar är hur bilden av registerkontroll konstrueras i media och hur förhållningssättet till registerkontroll ser ut över tid. Den tidigare forskningen visar att media har en stor inverkan på människors uppfattning om sociala fenomen i samhället. Men forskningen visar också att det inte är endast media som definierar sociala problem i samhället. Myndigheter och intressegrupper som har tolkningsföreträde i vissa frågor påverkar i sin tur vad media kan informera allmänheten om. Detta är något att beakta när det gäller uppsatsens första frågeställning. Till sist visar den tidigare forskningen att samspelet mellan media och allmänheten är ett populärt forskningsområde, men det saknas en studie om hur media kan skapa ett behov av registerkontroll. Det är något som den här uppsatsen ska bidra till.

3. Teoretisk referensram

För att få en djupare förståelse för hur media kan påverka människors uppfattning om världen, behövs ett teoretiskt perspektiv på hur verkligheten är skapad. I det här avsnittet presenteras och motiveras valet av teoretisk referensram för uppsatsen.

Tre teorier kommer att tillämpas för att besvara hur bilden av registerkontroll konstrueras och beskrivs i media, samt hur förhållningssättet till registerkontroll ser ut över tid. Valet föll på teorierna diskursanalys, definition av sociala problem och normalisering av det exceptionella. Beroende på hur uppsatsens frågeställningar är utformade tror jag att dessa teorier kan besvara frågeställningarna bäst. Gemensamt för dessa teorier är att de har ett socialkonstruktionistiskt perspektiv, vilket innebär att man utgår från att "verkligheten" är socialt skapad.

Diskursanalysen anser att människors uppfattning om sin sociala värld är relativ och skapas gemensamt genom språket (Wood & Kroger, 2000:4). Sociala objekt som människors beteenden, uppfattningar eller värderingar förändras efter personer, situationer, kulturer och över tid (Burr, 1995:3–4). I den här uppsatsen tillämpas diskursanalysen för att förstå hur media skriver om registerkontroll. Den andra teorin är en aspekt ur Cohens teori om moralisk panik, vilket är att media kan definiera sociala problem i samhället. Infallsvinkeln appliceras för att se hur personer, med tolkningsföreträde inom diskursen om registerkontroll, konstruerar sociala problem och på vilket sätt de anser att problemet behöver åtgärdas. Den sista teorin är Flygheds (1999) tolkning om normalisering av det exceptionella. Flyghed förklarar hur tvångsmedel för att bekämpa ovanliga och grova brott över tid kan expandera och till slut tillämpas på mer lindriga brott. Denna teori kan förklara hur media normaliserar det exceptionella och hur synen på registerkontroll har förändrats över tid.

Syftet med uppsatsen är inte att hitta en absolut sanning om hur media framställer registerkontroll. Snarare vill jag få en ökad förståelse för hur media kan forma och skapa saker och ting genom sin nyhetsrapportering, vilket i sin tur kan påverka människors uppfattningar om "verkligheten".

3.1 Diskursanalys

Enligt diskursteorin är det språket som skapar mening, kunskap och makt i den sociala världen. Språket är det som formar människors sociala handlingar och deras uppfattning om sin omvärld (Sahlin, 1999:84–85). Språk för en diskursanalytiker är inte enbart ett kommunikationsmedel, utan också en social handling, en social handling som medverkar till att skapa den sociala världen (Wood & Kroger, 2000:4–5). Det som kännetecknar diskursanalysen är att teorin ifrågasätter det som antas vara naturligt och det som människor tar för givet i samhället.

Vad är då en diskurs? Enligt Winter Jørgensen & Phillips är en diskurs ”... ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen) [författarnas kursivering]” (Winter Jørgensen & Phillips, 2000:7). Detta innebär att i diskurser blir objekt och handlingar meningsfulla och förståeliga för människor som befinner sig inom diskursen (Winter Jørgensen & Phillips, 2000:104). Diskurser gör det möjligt att se världen ur ett särskilt perspektiv därför att diskursen skapar vår kunskap om vår verklighet. När ett objekt får en sanningshalt är det på grund av diskursens makt och produktivitet som har skapat den ”sanningen”.

Diskurser är inte självständiga, utan utmanas av andra kringliggande diskurser. Inom diskursanalysen studeras också maktförhållandena mellan diskurser, de hegemoniska diskurserna och dess motdiskurser som är i opposition till den hegemoniska diskursen. Det pågår ständigt en diskursiv kamp där varje diskurs representerar ett visst sätt att konstruera den sociala världen (Winter Jørgensen & Phillips, 2000:13). När en diskurs lyckas bli dominerande leder det till att människor har diskursens perspektiv och uppfattar vissa saker och ting som ”naturliga och faktiska”.

Diskursanalysens syfte är inte att studera sanningen om verkligheten. Istället studeras språkets struktur som visar möjliga utsagor och positioner människor är hänvisade till för att kunna delta i diskursen. Utsagorna konstruerar bilder av verkligheten och bildar objekt för kunskap (Sahlin, 1999:85). Människors åsikter, kunskaper om och perspektiv på tillvaron är inga privata tankar eller uttalanden. De är helt enkelt skapade av diskurser i det sammanhang individen befinner sig i (Talja, 1999:470). Vad och hur något sägs, vem som säger det och när det sägs bestäms av diskursen och sammanhanget (Bergström & Boréus, 2005:312). Att använda diskursanalys i uppsatsen anser jag vara lämpligt för att se och förstå på vilket sätt media konstruerar bilden av registerkontroll.

3.2 Definition av socialt problem

Stanley Cohen skapade begreppet moralisk panik när han studerade hur mods och rockers framställdes i brittisk media under 1960-talet. Cohens studie är influerad av stämplingsteorier, men fokuserar inte på att studera den avvikande gruppen och deras ageranden. Istället studerade han samhällets reaktioner på den avvikande gruppen (Cohen, 2008:6). Enligt Cohen spelar media en viktig roll för att både framkalla moralisk panik och att definiera och skapa sociala problem (Cohen, 2008:7). Det som media förmedlar måste vara något som allmänheten kan reagera på (Goode & Ben-Yehuda, 1994:26). Exempelvis får exceptionella brott som mord, grova rån eller grova sexualrelaterade brott mycket uppmärksamhet i media, vilket kan framkalla reaktioner hos både allmänheten och politiker.

Det socialkonstruktionistiska perspektivet på sociala problem

Med ett realistiskt perspektiv är sociala problem ett existerande och skadligt fenomen i samhället, medan socialkonstruktionister ser problem som mänsklig aktivitet (Sahlin, 2002:114). Det innebär att sociala problem är relativa beroende på kultur, tid och person.

Enligt socialkonstruktionismen uppstår och skapas sociala problem genom att ett fenomen eller ett tillstånd värderas som ett problem (Leon-Guerrero, 2005:6). Det subjektiva perspektivet ifrågasätter de vedertagna föreställningarna om sociala problem och fokuserar på hur människor skapar och reagerar på sociala problem; kategoriserar; och ger mening åt problemen (Loseke och Best, 2003:4). Om ett fenomen konstrueras som ett socialt problem, så konstrueras även vilka åtgärder som kan användas (Sahlin, 2002:127). Det innebär att om man vet orsaken till problemet finns det även en möjlig lösning att åtgärda och motverka problemet.

Hur skapas och definieras sociala problem enligt socialkonstruktionismen? Ett socialt problem existerar när en grupp av människor anser att något är fel; att gruppen är oroad över problemet; och kräver att åtgärder måste sättas in (Goode & Ben-Yehuda, 1994:88–89). Men ett tillstånd är inte ett problem om det inte finns några åtgärder eller lösning på problemet. Om ett fenomen sker naturligt, till exempel naturkatastrofer, och inget som kan åtgärdas, anser socialkonstruktionister inte att det är ett socialt problem (Goode & Ben-Yehuda, 1994:89).

Sociala problem kan också uppstå för att media uppmärksammar problemen. När media rapporterar om en incident kan det framkalla oro eller ilska hos allmänheten ifall händelsen hotar vissa moraliska värderingar. När känslor och hot mot samhället sammanfaller finns det förutsättningar för att sociala problem blir definierade (Cohen, 2002:7). Ett socialt problem kan definieras genom att inflytelserika personer eller grupper i samhället kan påverka allmänhetens uppfattning om vad som är ett socialt problem (Leon-Guerrero, 2005:6). Exempelvis kan starka grupper, till exempel kristna, upprätthålla och bevara ”traditionella” värderingar kring kärnfamiljen genom att definiera sociala problem med homosexualitet. De grupper som kan få ut någon vinning av sociala problem är mer motiverade att definiera dem. Ofta är det grupper som har finansiella resurser, tillgång till media och politiska personer som ofta lyckas definiera sociala problem i samhället (Goode & Ben-Yehuda, 1994:92).

Enligt Sahlin är det endast intressant att undersöka hur problem konstrueras om man tror att konstruktionerna spelar en roll för samhällets karaktär och utveckling eller säger något om sociala relationer (Sahlin, 2002:117f). Teorin om hur sociala problem skapas och definieras kan vara användbart för att se vilka grupper i samhället som kommer till tals i media för att framhäva vilka sociala problem som finns och som kan åtgärdas med registerkontroller.

3.3 Normalisering av det exceptionella

Flygheds teori om normalisering av det exceptionella, är en beskrivning och förklaring av hur statens åtgärder (tvångsmedel) mot sällsynta och grova brott har en tendens att utvidgas och tillämpas på lindrigare brott (Flyghed, 2000:47). Att utvidga ett tvångsmedel berättigas av brottets art, omfattning och den skada den kan utgöra i samhället. Detta leder till att de exceptionella och icke representativa brotten övergår till att vara normala (Flyghed, 2000:48).

Flyghed utgår ifrån att staten utövar makt över sina medborgare genom att tillsätta och använda lagar. Detta för att behålla en viss social och allmän ordning i samhället. Statens syfte med att använda tvångsmedel är att förebygga oönskade beteenden, samt att lagar ses som insatser ifall dessa oönskade beteenden skulle inträffa (Flyghed, 2000:39). Hur kommer det sig att användandet av tvångsmedel utvidgas? Flyghed menar att det kan bero på två omständigheter, dels beror förändringen av ageranden från starka aktörer i samhället, dels att det sker en normalisering av exceptionella brott och motåtgärder.

Politiker och media som samhällsaktörer

Bland annat har politiker och media förmågan att påverka hur brottsbekämpningen i samhället ska utformas och utvidgas. Politikens och medias syften, mål och ageranden kan vara en förklaring till varför det sker en normalisering av det exceptionella.

Politiker har som mål att få en effektiv kontroll över brottsligheten i samhället samt att få människor att känna ökad trygghet. Genom att införa nya lagar som bekämpar brott blir det en symbolhandling som visar politikernas handlingskraft för sina väljare (Flyghed, 2000:62). Media kan påverka utvidgningen av tvångsmedel genom rapportering av grov brottslighet som drabbar samhället. Syftet är att förmedla information till allmänheten, men också att öka sina intäkter genom att sälja fler upplagor. Det kan leda till att media endast rapporterar om sensationella brott för att få fler läsare eller tittare. Media kan därför ge staten legitimitet att utföra social kontroll på sina medborgare genom att skildra de grövsta brotten som samhället utsätts för (Flyghed, 2000:43).

Hotbilds- och medelnormalisering

Det första villkoret för en utvidgning av tvångsmedel beror på ageranden från starka aktörer i samhället. Den andra förutsättningen är när det sker en normalisering av grova brott samt att åtgärder mot de grova brotten även tillämpas på lindrigare brott. Det är vad Flyghed kallar hotbilds- och medelnormalisering.

Normalisering av hotbilder inleds med att en dramatisk företeelse inträffar. Ofta har sådana händelser stort nyhetsvärde och får därmed medial uppmärksamhet i stor omfattning. Är underlagen för hoten otillräckliga och hotet dessutom framställs som frekvent i media grundas en hotbildsnormalisering (Flyghed, 2000:49). Det kan skapa en förvrängd bild av det ”verkliga” hotet. När det inte finns självklara grunder kring hotbilderna och påtaglig effektivitet hos motåtgärderna kan polis och politiker själva definiera hotbilderna och motivera hur hotbilden ska hanteras.

När allmänhetens och politikens uppfattning om att hoten är överhängande utvecklas en tro på att det finns brist på skyddsåtgärder. Enligt Flyghed leder det till att ett utvidgande av kontrollmöjligheter är acceptabelt (Flyghed, 2000:49). Hotbildsnormalisering kan få politiskt ansvariga att använda tydliga, men också kortsiktiga åtgärder mot problemet.

Medelnormalisering av ovanliga tvångsmedel kan förekomma genom att politiker har tillsatt tvångsmedel som ska motverka brott av exceptionell och grov art. Åtgärderna kan senare utvidgas för att även tillämpas på lindrigare brott. Spridningen kan ske genom att man över tid har glömt bort syftet med åtgärden och det ursprungliga brottet som åtgärden skulle motverka. Istället breder tillämpningen av tvångsmedlet ut sig och hamnar inom andra områden och används för att motverka andra beteenden. Det kan innebära att tvångsmedlet appliceras mot lindrigare överträdelser och mot fler personer (Flyghed, 2000:52).

Teorin om normalisering av det exceptionella kan vara ett användbart perspektiv för att förklara hur media kan skapa en hotbildsnormalisering och hur bilden av registerkontrollen har förändrats över tid.

3.4 Teorikritik

En risk med ett socialkonstruktionistiskt perspektiv är att man ser sociala problem som skapat och relativt. Inget problem är realistiskt. Enligt denna syn på världen blir sociala problem och lidanden inte verkliga. Eftersom socialkonstruktionismen inte är ute efter att hitta sanningen, det vill säga vad som egentligen ligger bakom ett problem, kan socialkonstruktionister inte heller komma med förändring, samhällskritik eller motåtgärder på problemen (Sahlin,

2002:128). Men realister som definierar sociala problem kan fastna i stereotypa lösningar och ta för givet att vissa åtgärder är mer lämpliga än andra. Det konstruktivistiska kan bidra med att ifrågasätta de logiska och för givet tagna lösningarna på sociala problem och istället visa att det kan finnas andra möjligheter (Sahlin, 2002:128). Det kan leda till att aktörer som definierar sociala problem blir medvetna om hur de agerar och hanterar problemen.

3.5 Sammanfattning av den teoretiska referensramen

Uppsatsens teoretiska referensram utgår ifrån diskursanalys, definition av sociala problem och normalisering av det exceptionella. Gemensamt för teorierna är att de har en socialkonstruktionistisk hållning till världen. Diskursanalysen förutsätter att den sociala världen är socialt skapad av människor genom språket. Teorin om hur sociala problem definieras handlar om att se på vilket sätt sociala problem uppstår i samhället och vilka aktörer som har makt att definiera problemen. Teorin om normalisering av det exceptionella förklarar hur det kommer sig att ovanliga brott och dess åtgärder tenderar att utvidgas och tillämpas på lindrigare brott och andra beteenden.

4. Metod och tillvägagångssätt

I det här avsnittet presenteras vilken metod som kommer att tillämpas på uppsatsens datamaterial, hur urvalsprocessen har utförts och hur empirin har analyserats.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur media representerar lagen om registerkontroll och hur förhållningssättet till registerkontroll har förändrats över tid. För att besvara uppsatsens frågeställningar föll valet på att göra en textanalys på tidningsartiklar. Artiklarna kommer att studeras och analyseras utefter vad som vad som sägs i texten. Jag är inte ute efter att studera innehållet i artiklarna, det vill säga hur ofta ett visst begrepp nämns, utan studerar hur media skriver och vilka personer som intervjuas om registerkontroll.

4.1 Metodval

Diskursanalys används både som teori och metod. Som teori används diskursanalys för att klarlägga vad som kännetecknar sociala relationer, språkets betydelse som aktivitet, samt att fokusera på maktförhållanden i samhället (Bergström & Boréus, 2005:326ff). Som metod används diskursteori för att analysera texter (Bergström & Boréus, 2005:306). Det som kännetecknar diskursanalys som metod är att den behandlar text som data för att analysera mening och mönster i texten. Det gör man för att få en förståelse för diskursens förutsättningar i en specifik kontext och vilka konsekvenser det ger, till exempel att vidmakthålla kunskap och föreställningar om verkligheten (Sahlin, 1999:89). Då media har makt att framställa och skapa sociala fenomen i samhället undersöks vilka diskurser som media använder för att skapa bilden av registerkontroll, vilka personer som får komma till tals i den offentliga debatten. Det är också betydelsefullt att titta efter vilka diskurser eller personer som utesluts från media och offentligheten för att se vad för diskurser som tystas ner.

4.1.1 Urval

Uppsatsens begränsning börjar med att begreppet media definieras som dagspress och kvällstidningar. Det empiriska materialet kommer därför att bestå av tidningsartiklar. Anledningen till att tv och radio valdes bort beror på att det skulle vara för tidskrävande att söka efter nyhetsprogram och radiosändningar som diskuterar registerkontroll, för att sedan transkribera vad som sägs i programmen.

Det empiriska materialet samlades in genom att göra sökningar i Mediarkivet och Presstext. Sökorden som användes var "registerkontroll", "belastningsregister", "brottsregister",

”straffregister”, ”kriminalregister” som trunkerades i kombination med sökorden ”utdrag” och ”kontroll”. För att hitta så mycket artiklar som möjligt sökte jag i Aftonbladet, Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Expressen, Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet åren mellan 1990-01-01 till och med 2008-10-28. Utländska nyheter sållades bort samt artiklar om brottsrapporteringar där det endast nämns att den misstänkte brottslingen har kontrollerats mot belastningsregistret. Orsaken till att utländska nyheter gallrades är att jag anser att utländska incidenter inte väcker samma debatt som inhemska nyheter gör. Eftersom syftet är att undersöka medias beskrivning av registerkontroll sållades även artiklar som endast nämner ordet registerkontroll bort. Dels för att få ner antalet artiklar och dels för att dessa artiklar inte utförligt uttalar sig eller värderar användandet av kontroller. Trots denna gallring resulterade det ändå i en ohanterlig stor mängd data, vilket slutade med att endast artiklar från Aftonbladet och Dagens Nyheter togs med.

Att urvalet föll på dessa tidningar var att få en spridning mellan den största rikstäckande dagstidningen och den största rikstäckande kvällstidningen. Enligt Tidningsstatistik hade Dagens Nyheter en upplaga på 339 800 per utgivningsdag och Aftonbladet hade 377 500 upplagor per utgivningsdag. Dessa siffror gäller för år 2008 (<http://www.ts.se/TS/Mediefakta/Topplistor.aspx>, 2009-03-16). Med en sådan spridning ansåg jag att de rikstäckande tidningarna dels bättre fångar den offentliga diskursen om registerkontroll, dels för att jag bedömde att tidningarna har en större och bredare läsarkrets jämfört med facktidningar eller lokalt utgivna tidningar.

Antalet artiklar från Dagens Nyheter och Aftonbladet blev sammanlagt 151 stycken. För att få ner antalet artiklar ytterligare beslutade jag därför att göra olika nedslag under, enligt mig, viktiga och avgörande år för registerkontrollen. Det blev åren 1997, 2000, 2003 och 2006. 1997 tillsattes utredningen om lämplighetsprövning av nyanställd personal inom barnomsorg och skola. Samma år avslöjades pedofilskandalen på daghemmet Glädjen i Karlstad och debatten om det så kallade Leanderfallet pågick. Dessa incidenter kan ha påverkat hur media skildrade registerkontrollen. 2000 var året innan lagen om registerkontroll för personer som erbjuds anställning inom barnomsorg och skola trädde i kraft. Åren 2003 och 2006 har kontroll av nyanställd personal inom barnomsorg och skola pågått under en period. Det är av intresse att undersöka hur media skildrar registerkontroll åren efter att lagen infördes. Efter denna sällning resulterade empirin i totalt 46 artiklar, 14 stycken från Aftonbladet och 32 artiklar från Dagens Nyheter.

Under den empiriska insamlingen gjordes inte någon åtskillnad när det gäller registerkontroll för säkerhetsklassade tjänster eller kontroll för personal inom barnomsorg och skola. Min förförståelse är att kontroll i grund och botten handlar om att arbetsgivare vill vidta försiktighetsåtgärder genom att kontrollera en persons lämplighet, oavsett om det gäller rikets säkerhet eller omsorg av människor. Det innebär att jag har jämfällt Säpo-kontroll och kontroll i polisens belastningsregister som registerkontroll.

Eftersom det empiriska materialet är hämtat från Mediearkivet och Presstext fanns artiklarna bara i elektronisk form. Därför kunde inte textens layout analyseras, storleken på rubrikerna, bilder eller på vilken sida artikeln är tryckt på. En text kan uppfattas olika beroende på hur den är disponerad i förhållandet till tillhörande bilder, faktarutor som finns med i artikeln och storleken på artikelns rubrik. På grund av de synliga egenskaperna hos artiklarna uteblivit studerades endast textens innehåll.

4.2 Tillvägagångssätt

Tidningsartiklarnas texter kodades så att olika teman kunde urskiljas. I de olika teman om registerkontroll letade jag efter vilka grupper eller personer som har tolkningsföreträde och får

komma till tals i media. När jag hittade tolkningsföreträdare undersökte jag på vilket sätt de konstruerar bilden av registerkontroll och vilka argument de använder. Samtidigt beaktades också vilka grupper som inte får komma till tals i media när det gäller registerkontrollen.

För att hitta den diskursiva förändringen hos begreppet registerkontroll, det vill säga då begreppet ändrar mening över tid eller får en omformulering (Sahlin, 1999:96) studerades hur media framställde begreppet åren mellan 1997 och 2006.

4.3 Forskarens roll

Som nämnt ovan är syftet med en diskursanalys inte att beskriva hur verkligheten egentligen ser ut bortom diskursen. Enligt diskursterorin kan man inte stå utanför diskurser, vilket kan leda till problem när forskaren själv står nära en diskurs han eller hon ska studera (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:28). Forskaren kan då ha svårt att skilja på självklarheter och konstruktioner när han eller hon befinner sig i en diskurs eller står den mycket nära. Analys av text innebär att forskaren måste förfrämja sig ifrån texten genom att sätta begrepp och uttryck i citationstecken (Sahlin, 1999:91).

Som forskare får man helt enkelt se sitt eget arbete som en del av diskursen, en version av verkligheten som även hjälper till att konstruera den (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:111). Uppsatsen skulle med andra ord vara något som skapar kunskap, men samtidigt upprätthåller bilden av om registerkontroll. Främst ser jag uppsatsen som ett bidrag att ifrågasätta den bild media förmedlar om registerkontroll. Undersökningen är till för att göra mig och andra medvetna om inte alltid ta medias information för givet som korrekt och objektiv. Media har makt att påverka vår bild av världen genom att välja perspektiv och vilka aktörer som får komma till tals i artiklarna.

5. Resultat och analys

I det här avsnittet redovisas vilket resultat jag har kommit fram till. Först presenteras resultat och analys utifrån uppsatsens första frågeställning: hur konstrueras bilden av registerkontroll i media? Resultatet kommer att tolkas med hjälp av diskursanalys och definition av sociala problem. Därefter kommer uppsatsens andra frågeställning, hur förhållningssättet till registerkontroll förändras över tid, redovisas och analyseras med teorin normalisering av det exceptionella.

Analysen av tidningsartiklarna resulterade i två övergripande sätt att tala om registerkontroll vilka jag kommer att kalla för två diskurser om registerkontroll. I den första diskursen talas det om att det finns ett behov av registerkontroll. Till exempel talas det om att det finns ett hot mot barn och gamla genom att det konstrueras ett socialt problem med att olämpliga personer kan få anställning där de inte borde arbeta. I den andra, motdiskursen, talar man om registerkontrollens negativa konsekvenser, exempelvis att kontroll är integritetskränkande. Även i motdiskurs har aktörer definierat ett kommande socialt problem, att användandet av registerkontroller riskerar att skapa ett mindre förlåtande samhälle. Till sist kommer en redogörelse för registerkontrollens diskursiva förändring i media.

5.1 Diskursen för registerkontroll

Här presenteras hur olika aktörer konstruerar bilden och behovet av registerkontroll genom att använda olika argument. De mest frekventa argumenten kommer att redovisas, vilka är: registerkontroll kan förhindra att olämpliga personer anställs, registerkontroll skyddar barn och äldre, samt att registerkontroll ger trygghet. Därefter kommer en redogörelse för hur dessa

aktörer definierar ett socialt problem med pedofiler på dagis och med personal inom hemtjänsten som stjälar från äldre och som kan åtgärdas med registerkontroll.

Registerkontroll kan förhindra att olämpliga personer anställs

Den allra vanligaste konstruktionen av registerkontroll i media är att man vill använda eller införa registerkontroll för att förhindra att olämpliga personer blir anställda. Beroende på vilket brott en person har begått, anses personen som olämplig om brottet på något sätt är relaterade till arbetsuppgifterna. En återkommande bild är att kontrollen bland annat ska "avslöja pedofiler" samt "förhindra att något liknade sker". Citatet nedan illustrerar vilka människor som anses olämpliga att arbeta med barn och som man vill förhindra att bli anställda.

"För att avslöja pedofiler och andra sexförbrytare vill skolminister Ylva Johansson kontrollera lärare och dagispersonal mot polisens brottsregister." (Aftonbladet, 97-04-24)

"Sven Sörbring, chef för den enhet som ser till att det finns vikarier till skola och barnomsorg i Västerås, vill mota Olle i grind. Eller snarare, fula gubben i entrén. Därför överväger han att begära att alla manliga vikarier ska bevisa att de är ostraffade." (Aftonbladet, 00-07-21)

Pedofiler, sexförbrytare och "den fula gubben" framställs som olämpliga personer inom barnomsorg och dagis. I det senare citatet är det framför allt män som framställs som de olämpliga personerna². Medias och tolkningsföreträdarnas föreställning är att pedofiler, sexförbrytare och "den fula gubben" har personligheter och egenskaper som inte gör dem lämpliga att arbeta med barn. Media har intervjuat skolministern och en enhetschef inom barnomsorg för att få deras syn och uttalanden om vad för människor som inte är önskade på dagis och skola. Eftersom media har godtagit skolministern och enhetschefen som tolkningsföreträdare berättigas de också att yttra sig i ämnet. De anses ha erfarenhet och kunskaper om vad som är en bra och olämplig personal inom skola och dagis.

Media framställer pedofiler och sexförbrytare som personer som har en sexuell dragning till barn eller inte kan respektera andras kroppar. Dessa människor konstrueras även ha svårigheter med att behärska sina impulser och kommer därför att begå sexuella brott igen. Detta exemplifieras i utdraget nedan.

"Jan Granqvist [utredningschef på länskriminalpolisens strategiska sektion] menar att det är viktigt att lagföra alla som begår barnporrbrott. – Det börjar med barnporr men sedan nöjer sig en del inte med det utan begår själva övergrepp. Därför är det viktigt att få in dem i straffregistret så att man vet vilka som har den här böjelsen, förklarar han." (Dagens Nyheter, 00-10-17)

Media bedömer att Jan Granqvist, på grund av hans yrkestitel, har en korrekt bild av hur en person med sexuell dragning till barn har för beteende och vad det kan leda till. Med Jan Granqvists syn på brottslingar stärker media också bilden av att registerkontroll kan vara en nödvändig åtgärd för att upptäcka dessa personer och eventuellt förhindra dem anställning på dagis och skola.

² Jämför utdraget från Dagens Nyheter, 00-02-28 på sidan 15. Även där visar media att det "oftast" är män som begår och är dömda för sexualbrott.

Svårigheter att kontrollera sina impulser, anses också finnas hos personer som begått lindrigare brott som stöld. Dessa personer kan inte eller kommer inte att kunna avstå från att begå nya brott. Denna föreställning är något som konstateras genom att intervjua en politiker som använder egna erfarenheter om personal som begått upprepande brott.

” – Jag har själv varit med om att en vårdare som fått sparken för stöld i en stadsdelsnämnd fick jobb i en annan stadsdelsnämnd. Och där fortsatte han stjäla. Jag vill förhindra att något liknande sker, säger hon [Kristina Axén Olin, moderat socialborgarråd] och poängterar att det gäller brott som stöld och misshandel.”
(Dagens Nyheter, 00-02-03)

Här påvisar media att argumentet för registerkontroll är en lämplig åtgärd att förhindra att personer begår nya brott. Att intervjua en politiker som har personliga erfarenheter med hemtjänstpersonal som fortsätter att begå nya brott på nya arbetsplatser leder till att media ytterligare styrker bilden av att brottslingar inte kan kontrollera sina kriminella handlingar. Medias föreställning och konstruktion om att brottsliga personer inte kommer att upphöra med att begå brott motiverar ett införande av registerkontroller. Kurlycheck et al. (2007) studie visade att tidigare dömda personer riskerade att begå nya brott jämfört med icke-straffade personer. Framför allt är det personer som nyligen blivit straffade som riskerar att göra sig skyldig till nya brott inom en snar framtid. Med registerkontroll skulle man kunna förutspå kommande kriminella beteenden och därmed sälla bort dessa personlighetstyper.

Bilden av den olämplige anställda blir ett argument att införa registerkontroll. Genom att media har intervjuat en skolminister, en enhetschef inom skola och barnomsorg samt en lokalpolitiker har media utsett dem som tolkningsföreträdare och som fått definiera den olämpligt anställda. Den olämplig anställd konstrueras som en person som har en sexuell dragningskraft till barn eller som inte kan avstå från att stjäla. Olämpliga personer framställs också som att de inte kan styra sina impulser och kommer därför att begå brott på nytt. Det intressanta är att media inte motsäger denna bild eller låter någon före detta kriminell bekräfta eller dementera bilden som skapas om dem. Då media inte invänder hur bilden av den olämpligt anställda målas upp, kan det tolkas som att det skapas en hotbild om dessa personer. Den olämpligt anställda framställs som farlig för både barn och gamla. När hotbilden ständigt upprepas, som att olämpliga personer jobbar på dagis eller äldreboenden, produceras också ett hotmedvetande (Flyghed, 2000:49). Hotbilden och hotmedvetandet om olämpliga anställdas beteenden mot barn och gamla kan vara ett argument att införa registerkontroll som skydd mot övergrepp.

Registerkontroll skyddar barn och äldre

Argumentet att förhindra att olämpliga personer blir anställda är relaterat till argumentet om att registerkontroll kan skydda värnlösa, som barn, äldre och funktionshindrade. Det konstrueras en bild i media och hos förespråkarna att barn, äldre och funktionshindrade har lättare att falla offer för brott och övergrepp. De anses inte kunna skydda sig själva. För att konstruera bilden av de värnlösa används begrepp som ”som vårdtagare är man utlämnad” och ”ge barnen bästa möjliga skydd”. I följande debattartikel konstrueras äldre människor som hjälplösa på grund av nedsatta sinnen.

"Som hemtjänstpersonal har du tillgång till de äldres nycklar. Du besöker i regel pensionärerna ensam, du hjälper dem med räkningar och bankbesök. Pensionärer som hör illa, ser illa och har svårt att röra sig. Pensionärer som är allt ifrån lite glömska till att i princip inte komma ihåg någonting alls. Pensionärer som i varierande grad är beroende av dig. (---) Som vårdtagare, kund eller brukare, (---), så är du väldigt utlämnad. Lika utlämnad som ett barn på dagis, skulle jag vilja säga. [Debattinlägg av Susanna Eklund, komiker och före detta hemtjänstpersonal]" (Aftonbladet, 06-06-28)

Det publicerade debattinlägget ovan och bidrar till att konstruera bilden av att äldre är värnlösa och beroende av sin omgivning. Föreställningen om hemtjänstpersonal är att de arbetar med att ta hand om människor som inte kan ta hand om sig själva. Eftersom äldre människors kroppar, syn, hörsel och minne sviker dem med åren, gör dem också försvarslösa om brott eller övergrepp skulle drabba dem, speciellt om det är personal som begår brotten. Gamla personer som får äldreomsorg står i beroendeställning till personalen. Debattören jämför gamla människor med barn och det kan tolkas som att äldre har lika mycket rätt att bli skyddade som barn på dagis och skola.

Att sälla bort oönskad personal anses innebära att riskerna minskar att barn och äldre blir utsatta för brott när de befinner sig inom en vårdande institution. Genom att media framhäver vilka svagheter barn och äldre har, förespråkar media också att registerkontroll är ett sätt att stärka skyddet för barn och äldre. Media framställer att det inte finns tillräckligt med skydd för dessa oskyddade grupper i samhället, vilket illustreras i citatet nedan.

"I dag arbetar 50 personer - 48 män och två kvinnor – som grundskollärare, förskollärare eller barnskötare trots att de lagförts för olika sexualbrott. Det visar en undersökning som SVT:s Norra Magasinet presenterar på måndag. (---) I flera av fallen är det frågan om sexualbrott mot underåriga. Regeringen kommer, troligtvis i mars, att lägga fram ett förslag som skall stärka barnens skydd mot sexuella övergrepp. Förslaget innebär att alla som söker eller erbjuds anställning själv skall överlämna ett registerutdrag till arbetsgivaren där det framgår om han eller hon har begått sexualbrott eller andra brott som innebär grova kränkningar mot människor." (Dagens Nyheter, 00-02-28)

Att använda statistik över hur många olämpliga personer som arbetar med barn är ett sätt att betona att problemet med att sexualdömda personer arbetar på dagis behöver åtgärdas. Siffrorna kan också leda till att det skapas en förvrängd bild av problemet med att sexualdömda personal. Det kan skapas en tro att alla dessa sexualförbrytare förgriper sig på barn på dagis och skolor de arbetar på, vilket ytterligare kan stärka hotbilden och hotmedvetandet om pedofiler på dagis (Flyghed, 2000:49). En kontroll i personers belastningsregister framställs som de värnlösas skydd. Samtidigt kan kontrollen också ha en avskräckande effekt. Personer med anmärkningar i belastningsregistret förväntas avstå från att söka jobb inom dagis.

"Regeringen bedömer att lagen [om registerkontroll] kommer att avhålla pedofiler och sexualbrottslingar från att söka jobb inom skolan." (Dagens Nyheter, 00-04-29)

Det som media förmedlar här är att registerkontroll kommer att skrämma iväg personer som begått sexualbrott och pedofiler från att söka arbete på dagis och skolor. Bilden av belastningsregistret är att det har ett innehåll som är känsligt och privat. Det kan tolkas som att registerkontroll kan skapa problem för pedofiler och sexualbrottslingar om dessa uppgifter

blir offentliga. Media förstärker regeringens bedömning, i det här utdraget, att registerkontroll är ett effektivt sätt att hindra dessa kategorier av personer att bli anställda.

När det gäller argumentet med att registerkontroll skyddar barn och äldre har media låtit regeringen ha tolkningsföreträde. Det kan bero på att media har en bild av att regeringen har större makt att påverka och kunna tillsätta åtgärder och lagar som ska skydda och upprätthålla ordning i samhället. Det finns en tro att en lag om registerkontroll är en åtgärd som kan skydda barn och äldre från att komma i kontakt med olämplig personal. Media framställer också att en lag om registerkontroll kan ha en avskräckande effekt på vissa personer. Kontrollen kan avslöja känsliga uppgifter som en del personer inte vill visa upp. Det kan tolkas här att media framställer lagar som en åtgärd som kan förhindra brott, upprätthålla en viss ordning i samhället och ge trygghet.

Registerkontroll skapar trygghet

Att införa kontroll av personal inom barn- och äldreomsorgen anses inte bara skydda äldre och barn från övergrepp och brott. Det argumenteras också om att registerkontroll ger en trygghet. Det talas om att ”föräldrar och barns trygghet måste sättas i fokus”, ”det känns tryggt att nyanställda kontrolleras” och ”det viktigt att veta om den arbetssökande har en kriminell bakgrund”. I citatet nedan exemplifieras det att trygghet är något som saknas i dagens skola och registerkontroll är det som kan öka tryggheten.

”Föräldrars och barns trygghet måste sättas i fokus. Det säger Kristina Alvendal, moderat gruppledare i utbildningsnämnden i Stockholm, som välkomnar regeringsförslaget om registerkontroll av nyanställda lärare och förskollärare. (---) Att neka rektorerna rätt till registerutdrag i samband med nyanställningar är att blunda för den bristande trygghet som många upplever i dagens skola, säger Alvendal.” (Dagens Nyheter, 00-07-01)

Här konstrueras vikten av barns och föräldrars trygghet samt att dagens skola framställs som otrygg. Media förstärker behovet av registerkontroll genom att intervjua en politiker som sitter i utbildningsnämnden och får uttala sig om att det är många som upplever att skola och dagis är otrygga miljöer. Det konstrueras att registerkontroll kan öka tryggheten i skolan om rektorer får tillgång att se arbetssökandes belastningsregister. Att inte införa kontroll är att ignorera barns och föräldrars oro.

Behovet av trygghet i skolan och barnomsorg förstärks ytterligare genom att låta en förälder, som dessutom arbetar som förskolelärare, uttala sig om vad han tycker om att införa registerkontroll.

”Förskolläraren Hasse Skaremark tycker att riksdagsbeslutet är bra. – JAG ÄR INTE BARA förskollärare utan [även] förälder med egna barn på dagis. Och jag tycker själv att det känns tryggt att de nyanställda kontrolleras, säger han.” [versaler i originalartikeln] (Dagens Nyheter, 00-10-26c)

Bilden av att föräldrar behöver trygghet skapas genom att en förälder, som har barn på dagis, få sin röst hörd i tidningen. Att låta en förälder uttrycka sig i ämnet förstärker behovet av kontroll på dagis och skola. Argumentet med trygghet stärks ytterligare när den intervjuade föräldern också arbetar som förskolelärare. Det kan tolkas som att även personal vill kunna känna trygghet. Att media lyfter fram en förälders och förskolelärares åsikter kan bekräfta att registerkontroll är en bra metod att förhindra att olämpliga personer blir anställda. Hasse Skaremarks uttalande visar också att föräldrars oro går före kravet om att värna om vuxnas integritet. En förälder har som tolkningsföreträdare behörighet och inger trovärdighet när han

eller hon yttrar sig om sina barns behov av trygghet. En förälder antas vilja sina barns bästa i alla situationer och framför allt att barnen ska känna sig trygga i skolan där barnen spenderar mycket tid. En förskolelärares uppfattningar är också av vikt då han själv berörs av kontrollen. Att bli kontrollerad mot belastningsregistret kan upplevas som kränkande, men här konstrueras det som en trygghet. Behovet av kontroll konstrueras som en befogad metod när det ger en positiv effekt som trygghet hos föräldrar och hos personal på dagis.

För att lägga tyngd i argumentet om att registerkontroll ger trygghet har media tagit fram en politikers, en förälders och förskolelärares åsikter om registerkontroll. Till skillnad från politiker, anses enskilda tolkningsföreträdare, en förälder och förskolelärare, inte ha någon större politisk makt att påverka beslut och lagstiftning. En förälder och en förskolelärare har dock befogenhet att uttala sig i ämnet, eftersom både föräldrar och personal på dagis och skola berörs av registerkontrollen. Registerkontroll konstrueras som en trygghet när en förälder och en förskolelärare får komma till tals. En förälder känner sig trygg när han kan lita på att skolans personal är pålitlig och kompetent att ta hand om barn. En förskolelärare konstruerar trygghet genom att tala om kännedomen om att nyanställda inom dagis och skola granskas.

En intressant iakttagelse är att det talas om barns trygghet, men att media endast fokuserar på att lyfta fram föräldrars behov av att känna sig trygga. Jämfört med det tidigare argumentet om att skydda barn och äldre, fokuserade media på att peka på att skydda barn och gamla, men inte att de skulle få känna sig trygga.

5.2 Pedofiler på dagis och i skolorna och hemtjänstpersonal som stjälar från äldre

Argumenten ovan konstruerar en bild av att det finns ett socialt problem, att olämpliga personer blir anställda inom barnomsorgen och äldreomsorgen; att det inte finns något som skyddar gamla och barn från övergrepp; och att man behöver öka tryggheten i skolan.

Enligt det socialkonstruktionistiska perspektivet skapas sociala problem av grupper i samhället om de värderar tillståndet som skadligt för individer och samhället. Samtidigt som ett problem definieras skapas även en åtgärd (Sahlin, 2002:127). I det här fallet är registerkontroll en åtgärd för att motverka ett socialt problem, att olämpliga personer har möjlighet att bli anställda på arbetsplatser där de inte borde arbeta.

Utifrån det empiriska materialet från 1997 har media låtit en politisk aktör, en skolminister, värdera ett problem med att pedofiler och sexförbrytare arbetar inom barnomsorgen och i skolor. I april 1997 tillsatte regeringen en utredning om att skärpa reglerna för personer som arbetar med barn. Förslaget var att kontrollera personalen mot polisens belastningsregister. Några månader senare samma år, i september, avslöjades det att en barnskötare på ett privat daghem hade förgripit sig på barn på det dagis han arbetade på. Jag tolkar att denna incident blev en förstärkning och bekräftade samtidigt skolministerns definition av ett socialt problem med sexförbrytare i barnomsorgen och skola. Pedofilskandalen kunde motivera skolministerns förslag med att införa registerkontroll för personal inom dagis och skola, vilket illustreras i citatet nedan.

"Ylva Johansson har reagerat starkt på de sexuella övergreppen mot barn på dagis och i skolorna. Och framför allt att de som begått övergreppen kan få en ny tjänst inom samma område. (---) Nu kan arbetsgivarna inte kontrollera om den som söker arbete är dömd för ett sexuellt övergrepp. Men det kan bli möjligt i framtiden."
(Aftonbladet, 97-09-14b)

I artikeln skrivs det om att Ylva Johansson har reagerat på att en barnskötare har begått sexualbrott mot barn på dagis och att ministern värderat detta som ett problem. Ett annat problem som definieras är att dessa personer har kunnat fortsätta att arbeta inom barnomsorgen. Det kan bero på att arbetsgivaren inte har kunnat kontrollera de personer som söker anställning på dagis och skola. Skolministern vill förhindra att personer som dömts till sexualrelaterade brott får anställning inom barnomsorgen och skola. Kontroll i personens belastningsregister anses vara en åtgärd som förhindrar att en sexualdömd person får anställning. Arbetsgivaren kan då se om någon är dömd för vålds- eller sexualbrott och på så sätt neka personen anställning. Samtidigt minskar risken att en sådan person kan begå nya sexualbrott mot barn på dagis och skola.

Att media har låtit en skolminister komma till tals om ämnet gör att problemet uppfattas som allvarligt, eftersom problemet har nått ända upp till regeringen. Det kan tolkas som att både media och politiker anser att pedofiler på dagis är ett stort och allvarligt problem. Ett liknade socialt problem med olämplig personal definierades av Pensionärernas riskförbund, Stockholms och Skurups kommuner, fast inom äldreomsorgen.

”Att få kontrollera vårdpersonal mot brottsregistret kan vara ett sätt att få bukt med stölder vid äldreboenden. Men regeringen ser en sådan lagändring som onödig trots uppvaktning både från Stockholms och Skurups kommuner och från Pensionärernas riksorganisation (PRO).” (Dagens Nyheter, 03-04-01)

Det som definieras, bland annat av PRO, är att det existerar ett problem med att vårdpersonal stjälar från sina vårdtagare. PRO anses av media vara en aktör med tolkningsföreträde inom ärendet, vilket kan bero på att PRO representerar pensionärer och har därför en position att kunna uttala sig om vad deras medlemmar vill. PRO kan kräva att deras medlemmar ska känna sig trygga i sina hem och att det finns kompetent och pålitlig personal inom hemtjänsten. För att förhindra att äldre personer blir bestulna i sina hem av hemtjänstpersonal, vill PRO, Stockholms och Skurups kommun åtgärda problemet genom att kontrollera personalen mot deras brottsregister. Det skulle innebära att olämplig personal, till exempel personer som dömts för stöld, upptäcks och kan nekas anställning inom hemtjänsten eller äldreomsorgen. Samtidigt låter media också regeringen komma med ett inlägg i frågan. I artikeln ger man regeringen rätt att bedöma både problemet och åtgärden. Regeringen tycker att registerkontroll inom äldreomsorgen inte behövs. Hade media ansett att det är ett stort problem med att gamla människor blir utsatta för stölder i sina hem skulle media kunnat kritisera regeringens uttalande, vilket inte görs. Det kan tolkas som att media inte värderar dessa stölder som ett tillräckligt problem.

5.2.1 Sociala problem skapar oro

Det sociala problemet med att olämpliga personer har möjlighet att få arbete inom yrken där de kan begå brott, kan skapa oro bland allmänheten. Citaten nedan visar hur media kan konstruera en oro som finns bland föräldrar som har barn på dagis.

”En chockad pappa berättade om hur barnskötaren förgripit sig på hans dotter. – Jag vet inte om han har våldtagit min dotter. Hon har berättat hur han petat innanför hennes byxor och hur han ”kissade” vitt på henne, säger pappan.” (Aftonbladet, 97-09-14a)

Enligt socialkonstruktionismen förekommer ett socialt problem när en grupp i samhället anser att något är fel; är oroad över problemet; samt kräver att åtgärder måste sättas in (Goode & Ben-Yehuda, 1994:88–89). Det är något som citaten ovan illustrerar. Till följd av pedofilskandalen i Karlstad förmedlar media en bild om att föräldrar blir oroliga för sina barn,

om barnen går på dagis och skola. Genom att intervjua en drabbad förälder förmedlar och bekräftar media att det finns en oro över att pedofiler som arbetar på dagis. Konstruktionen av föräldrars oro, motiverar regeringens förslag om att införa registerkontroll på personal som arbetar på dagis och skola ytterligare.

Det sociala problemet med olämplig personal, definieras bland annat genom att media och andra aktörer konstaterar att det inte finns tillräckligt med skydd eller åtgärder som arbetsgivarna kan använda för att förhindra att olämpliga personer blir anställda. Det framställs att barn och gamla kan utsättas för brott och kränkningar av personal i form av övergrepp eller stöld. Tro på att det finns brist på skyddsåtgärder leder till att det blir acceptabelt tillsätta kontrollmöjligheten som registerkontroll (Flyghed, 2000:49). När ett socialt problem är skapat och definierat innebär det också att det finns en möjlig lösning på problemet. Bland annat har skolministern och PRO fastställt att en kontroll i belastningsregister kan vara ett sätt att sälla bort olämplig personal.

5.3 Diskursen *mot* registerkontroll

Enligt diskursteorin är diskurser inte självständiga, utan är omgivna av andra konkurrerande motdiskurser. Det finns alltid ett maktförhållande mellan diskurserna, en ständig kamp om att uppnå hegemoni, där varje diskurs kämpar om att representera och konstruera den sociala världen på ett visst sätt (Winther Jörgensen & Phillips, 2000:13). Diskursen *för* registerkontroll blir utsatt för motstånd av en konkurrerande diskurs som framställer registerkontrollens negativa effekter, som att kontroll kan skapa ett kränkande och mindre förlåtande samhälle. I detta avsnitt redogörs vilka argument aktörerna använder mot användandet av kontroller. Därefter presenteras hur olika aktörer definierar ett kommande socialt problem med att införa registerkontroll.

De aktörer och tolkningsföreträdare som talar emot användandet av registerkontroll har olika argument och konstruerar också vilka negativa konsekvenser registerkontroll kan medföra: registerkontroll är integritetskränkande, registerkontroll förlänger straffet och kontrollen kommer att vara uddlös.

Registerkontroll är integritetskränkande

Det vanligaste argumentet mot införandet av registerkontroller är att kontroll i belastningsregistret anses kränka den enskildes integritet. Att det uppfattas som integritetskränkande bygger på att kontroll är att misstänka alla arbetssökanden för att vara kriminella och att de kommer att begå brott i sin tjänst.

"I kampen mot pedofiler vill Västerås tvinga alla manliga lärarvikarier att bevisa att de är ostraffade. Kvinnorna slipper. – Förslaget är inkonsekvent och kränkande. De är helt fel ute, säger lärarvikarien Mats Bennbo. (---) – Det är djupt kränkande. Och som jag ser det, olagligt, säger Mats Bennbo. (---) – Drastiskt uttryckt är det som om man misstänkte män för att vara pedofiler. " (Aftonbladet, 00-07-21)

Media förmedlar en bild att Västerås stad misstänker manliga lärarvikarier inom barnomsorg och skola för att vara pedofiler. Därför vill Västerås stad att alla män ska visa upp sitt belastningsregister och bevisa att de är ostraffade. Media låter en manlig lärarvikarie komma till tals för att stärka den negativa bilden av att registerkontroll och påpeka vilken diskriminering och kränkning en registerkontroll kan medföra. Integritetskränkningen beror på att arbetsgivaren endast vill kontrollera män. Att kontrollen i det här fallet ses som diskriminerande är att kvinnor inte kontrolleras. Mats Benno har en föreställning om att dagens samhälle ska vara jämställt, vilket det inte är om kvinnor undgår kontrollen. Att bara

begära ett utdrag av män innebär också att arbetsgivaren förutsätter att det enbart är män som förgriper sig på barn vilket kan leda till att endast män blir nekade anställning inom barnomsorg och skola³. Mats Bennos uttalande om att ”de är helt fel ute” framställer registerkontroll som fel metod för att få fast pedofiler.

Motståndet till att införa registerkontroll kan också bero på att belastningsregistret innehåller sekretessbelagd information om enskilda individer. Det är uppgifter som skulle kunna vara till skada för individen om uppgifterna blir offentliga. För att kringgå att den personliga integriteten kränks ska arbetssökanden själv visa upp utdraget ur belastningsregistret.

”Innan lagen om registerkontroll togs övervägde man intressena för att minska riskerna för övergrepp mot skyddet för den personliga integriteten. Enligt regeringen väger skälen för en kontroll så tungt att man måste acceptera att skyddet för den personliga integriteten till viss del inskränks. Personer som redan är anställda ska inte omfattas av någon registerkontroll. Det har med den personliga integriteten att göra och beror på att de, till skillnad från arbetssökande, inte har någon möjlighet att avstå från att kontrolleras.” (Dagens Nyheter, 00-12-21)

Även en förespråkare för registerkontroll ser problem med integriteten. I utdraget ovan visar media upp att regeringen har insett integritetsproblemet med registerkontroll. Här konstrueras integritetsfrågan som ett problem om individen inte själv kan välja om dennes uppgifter i belastningsregistret ska lämnas ut till en arbetsgivare. Registerkontroll framställs som integritetskränkande om arbetsgivare kan kontrollera individer utan att den enskilde har möjlighet att säga nej eller om den arbetssökande inte har någon valmöjlighet att styra över vilka känsliga uppgifter en arbetsgivare får ta del av. Det anses vara en överträdelse att ta reda på känsliga och personliga uppgifter om individer, speciellt om uppgifterna kommer avgöra om personen är lämplig eller ej för en tjänst. För att undgå integritetskränkningen nämner media regeringens kringgående av integritetsproblemet. Den arbetssökande ska själv få visa upp sitt utdrag. Då har individen själv möjlighet att välja att söka jobbet och själv välja om arbetsgivaren ska få ta del av känsliga uppgifter eller inte.

Registerkontroll kan också ses som en integritetskränkning om kontrollen inte är nödvändig för tjänsten. Motståndarna till registerkontroll anser att en kontroll av en persons tidigare domar inte är relevant för vissa arbeten.

”- Problemen med brott mot äldre finns och det får inte fortgå eller bli värre, säger Annika Jansson, enhetschef för äldreården inom Kommunalarbetsförbundet. Men personalkontroll blir ju nästan som en åsiktskontroll.” (Dagens Nyheter, 03-06-14)

Även motståndare till registerkontroll har erkänt att gamla inom äldreården blir utsatta för brott. Media har intervjuat en enhetschef inom äldreården som jämför registerkontroll med åsiktskontroll. Hon jämför registerkontroll med Säpos åsiktsregistrering som kan föra tankarna till fallet med Torsten Leander⁴. Referensen till Leanderfallet framställer

³ Här finns ett genusperspektiv som jag inte kommer att uppmärksamma närmre i resultatavsnittet. Det är dock intressant att jämföra uttalanden från Mats Bennbo och Hasse Skaremark (se sidan 16). Båda är män och arbetar inom barnomsorg och skola, men har skilda åsikter om huruvida registerkontroll är diskriminerande eller inte.

⁴ Torsten Leander blev nekad en fortsatt anställning som snickare vid Marinmuseet i Karlskrona på grund av sin ideologiska åskådning. Fallet väckte uppmärksamhet i media och efter 18 år fick han upprättelse av regeringen som erkände att det inte fanns tillräckliga skäl till en nekad anställning. Dels var uppgifterna hos Säpo inte

registerkontroll som något som förkastligt, dels att registren innehåller känslig information som arbetsgivaren får ta del av, dels för att informationen inte är väsentlig för arbetsuppgifterna inom äldreården.

De aktörer som media har låtit få tolkningsföreträde i den här kontexten är regeringen, en lärarvikarie och en enhetschef inom äldreården. Regeringen, i jämförelse med en enhetschef och en lärarvikarie, kan tyckas ha mer tyngd i sina uttalanden om registerkontroll. Detta för att regeringens utlåtanden bedöms vara baserad på fakta som utretts grundligt. Enhetschefens och lärarvikariernas åsikter om registerkontroll kan tänkas väga mindre, då deras yttranden anses baseras på personliga åsikter. Eftersom det är just enhetschefen och lärarvikarien som kommer att omfattas av eventuell registerkontroll, tycks media bedöma deras åsikter som värdefulla. Att låta dessa enskilda personer komma till tals är ett sätt att mäta om regeringens beslut är befogat eller inte.

Registerkontroll förlänger straffet

Registerkontroll kan få negativa konsekvenser för den enskilda individen som har gamla domar bakom sig. Det framställs att personer som blivit dömda och suttit av sitt straff inte kommer att anses fria när de söker arbete. Det påpekas att kontrollen riskerar att stämpla och döma ut människor.

De som är emot registerkontroll har en uppfattning att en person ska vara fri från sitt brott när straffet är avtjänat och att samhället inte längre ska belasta personen för vad som har hänt.

”- Jag tycker att man kan sitta som nämndeman även om man begått brott. Efter avtjänat straff ska man inte lastas för gamla brottsliga gärningar. Däremot hade det varit bra om vi hade känt till att han hade dömts för brott tidigare, säger Karl-Gustav Drotz [gruppledare för kd]. ” (Aftonbladet, 03-05-04)

För att visa att dömda personer inte längre ska straffas för gamla brott belyser media frågan genom att intervjua en gruppledare för kd angående en verksam nämndeman som tidigare blivit dömd. Här framställs principen om att avtjänat straff inte längre ska vara en börda för den person som har begått brottet. Det betyder att en dömd person är fri när brottet är sonat och inte heller ska bli utestängd från arbetsmarknaden eller vissa typer av arbetsuppgifter. Dock tillägger Karl-Gustav Drotz att det å ena sidan skulle vara ”bra att känna till” om någon har varit dömd för ett brott. Å andra sidan ska tidigare dömda personer inte lastas för gamla brottsliga gärningar.

Aktörer som argumenterar emot registerkontroll skapar en föreställning om att kontroller kommer att få en negativ effekt på personer med anmärkningar i belastningsregistret. Registerkontroll kommer att ligga dömda personer till last. Tidigare försyndelser och domar riskerar att förfölja en dömd person livet ut om arbetsgivaren begär ett utdrag ur belastningsregistret.

”En samkörning mellan lärarnas personregister och polisens olika register kan upplevas väldigt integritetskränkande. Ta t ex en person som i tidig ungdom gjort sig skyldig till en rattfylla eller ett narkotikabrott, men sen rätat upp sig. Han eller hon får då dras med denna börda genom hela livet [Tomas Johansson, ordförande i Lärarnas Riksförbund] ” (Aftonbladet, 97-04-24)

tillräckliga för att bedöma honom som en säkerhetsrisk, dels var de för inaktuella och för få för att bedöma Leander som en säkerhetsrisk (Dagens Nyheter, 97-11-28).

Media exemplifierar här att registerkontroll kommer vara både integritetskränkande och vara en last för personer som tidigare har begått brott. Det kan vara integritetskränkande om brottet begåtts långt bak i tiden och personen numera lever ett hederligt liv. Kontrollen kommer att stämpla personen som olämplig. Registerkontroll framställs som om att det förgångna inte kommer att glömmas och förlåtas för en dömd person. Media har lyft fram Lärarnas Riksförbunds ordförandes åsikter för att betona kontrollens negativa effekt på den enskilde individen. Tomas Johanssons föreställning om registerkontroll framställs som en onödig åtgärd eftersom människor kan ändra sig och fortsätta att leva hederliga liv. Tomas uttalande har bedömts av media vara riktiga då hans påstående också representerar medlemmarnas åsikter. Hans position i denna diskurs gör att han också har tolkningsföreträde i ämnet, men gör honom också tvungen att protestera mot kontroll då risken finns att han inte värnar om sina medlemmars intressen. Dock talar han endast om personer som begått förseelser i tidig ungdom eller narkotikabrott. En tolkning är att vissa brott kan förlåtas, medan grova brott som misshandel och sexualbrott inte kan ursäktas, då de inte exemplifieras.

Media har låtit aktörer som en gruppleddare för kristdemokraterna och ordföranden i Lärarnas Riksförbund få tolkningsföreträde kring argumentet att registerkontroll kommer att förlänga straffet för tidigare dömda personer. Båda anser att en person ska vara fri när straffet är sonat, men antyder ändå det motsatta. Gruppleddaren anser att det kan vara bra att veta om någon har blivit straffad tidigare och ordföranden nämner endast att brott som ligger långt bak i tiden eller ringa förbrytelser kan förlåtas.

Kontrollen kommer att vara uddlös

Det tredje argumentet mot registerkontroll är att kontrollerna kommer vara uddlösa. Man talar om att kontroll inte kommer att förhindra att olämpliga personer blir anställda. Bland annat framställer man att en lag kommer att invagga människor i en falsk trygghet och att kontroller inte kommer åt psykisk ohälsa.

Motståndarna till registerkontroll konstruerar en bild av att lagen kommer att vara verkningslös eftersom en kontroll i personers belastningsregister inte kommer att vara en garanti som hindrar att olämpliga personer inte blir anställda.

”Enligt Rikspolisstyrelsen, som också är negativ till förslaget, hade inget av de senaste årens uppmärksammade övergrepp mot barn i förskolan kunnat undvikas med en registerkontroll eftersom förövarna inte fanns i registret. Risken finns att en kontroll invaggar personalen vid förskolor och skolor i en falsk trygghet, skriver moderaterna i motionen.” (Dagens Nyheter, 00-06-30)

Här illustrerar media att registerkontroll inte kommer att skydda barn från övergrepp på dagis samtidigt som man talar om att en lag kommer att leda till en falsk trygghet. Media använder Rikspolisstyrelsens åsikt om registerkontroll för att konstruera registerkontrollens ineffektivitet. Rikspolisstyrelsens ståndpunkt i frågan kan tolkas som tung och korrekt på grund av styrelsens position och kunskaper i frågan. Om personer inte har blivit dömda finns de heller inte med i belastningsregistret och kan därför inte upptäckas och kan i praktiken bli anställda. Rikspolisstyrelsens syn uppfattas därför vara en sann bild av att kontroller kommer att vara verkningslösa. Media visar också att lagen riskerar att invagga personal i en falsk trygghet. Denna bild skapar media med hjälp av moderaternas inställning till registerkontroll.

Registerkontroll framställs som uddlös när personer med psykiska störningar inte kan hindras från att bli anställda inom dagis och skola.

”Moderaternas Beatrice Ask framhöll att personal som begått sexuella övergrepp mot barn oftast inte tidigare varit dömda för brottet. – Man kommer inte åt psykisk ohälsa eller bisarra idéer med utdrag ur brottsregistret, konstaterade Ask.”
(Dagens Nyheter, 00-10-26a)

Här konstruerar media ytterligare varför registerkontroll inte kommer ha någon verkan genom att använda Beatrice Asks föreställning om pedofiler. Hon framställer att pedofiler sällan finns med i något register eftersom de ofta inte är dömda, vilket gör att det blir svårt att upptäcka dem. Även personer med ”psykisk ohälsa” eller ”bisarra idéer” framställs som svårupptäckta. Genom att konstruera pedofiler som svårtillgängliga skapas också föreställningen att registerkontroller inte kommer att upptäcka dem vid anställning. Psykiska störningar är inte olagligt eller något som registreras i belastningsregistret. Det gör att registerkontroll inte kan förhindra eller upptäcka pedofiler eller psykiskt sjuka.

Media konstruerar att registerkontrollen inte kommer att ha någon effekt. Genom att använda Rikspolisstyrelsens och moderaternas bild om att det finns luckor med att använda registerkontroll. Rikspolisstyrelsens åsikter bedöms av media vara av vikt då de kommer att handlägga ärenden om registerkontroll. Moderaternas uppfattning har också varit betydande, dels för att de är i opposition till regeringen och dels att moderaterna varit det parti som protesterat mest mot lagförslaget om registerkontroll. Att använda både Rikspolisstyrelsens och moderaternas bild av registerkontrollen gör att media förstärker bilden av att registerkontroll inte kommer att få någon verkan.

5.4 Ett mindre förlåtande samhälle och en kränkande åtgärd

Media intervjuar tolkningsföreträdare och aktörer som konstruerar registerkontroll som något negativt genom att peka på kontrollens brister. Samtidigt som media och aktörer argumenterar mot kontroll talar de också om ett kommande socialt problem, att kontroll kan skapa ett diskriminerande och mindre förlåtande samhälle. Det talas om att registerkontroll tenderar att urholka systemet om att dömda ska vara fria efter att straffet avtjänats.

”Vi riskerar att få ett samhälle som har svårt att förlåta snedsteg. Trots att brottsligheten inte ökat de senaste tio åren har rädslan och ropen på hårdare tag ökat. [Jerzy Zarnecki, professor i kriminologi vid Stockholms universitet]”
(Dagens Nyheter, 00-02-02)

”Hon [Beatrice Ask] framhöll också att förslaget [om registerkontroll för personal inom barnomsorg och skola] innebär ett stort avsteg från principen att en dömd har sonat sitt brott när straffet är avtjänat. – Det här blir en slags modern skampåle, där man blir fjättrad resten av sitt liv, sade Beatrice Ask.” (Dagens Nyheter, 00-10-26a)

Media visar här vilka negativa konsekvenser som kan drabba samhället och den enskilde individen med anmärkningar i belastningsregistret. Kontroller konstrueras som diskriminerande och att samhället kommer ha svårt att förlåta människors gamla synder. Denna föreställning skapas genom att media låter en professor i kriminologi och en justitieminister komma till tals. Dessa aktörers yrken och sakkunnighet gör att deras åsikter och yttranden bedöms vara betydande och därför uppfattas deras uttalanden som korrekta och riktiga angående de negativa konsekvenserna med registerkontroll.

5.5 Sammanfattning av för- och motdiskursen om registerkontroll

Media har definierat ett socialt problem med att skolpersonal begår övergrepp på barn de arbetar med och att hemtjänstpersonal stjälar från äldre genom att låta aktörer argumentera

för behovet av att kontrollera personal mot belastningsregistret. De argument som media har valt att fokusera på är att kontroll kan förhindra att olämpliga personer blir anställda, att kontroll kan skydda barn och äldre samt att registerkontroll skapar trygghet. De aktörer som media främst har låtit komma till tals är politiker, som skolminister och lokalpolitiker. Media har också intervjuat personer som inte är knutna till politiken, till exempel förskolelärare, debattörer och enhetschefer för lärarvikarier. Dessa aktörer har media givit tolkningsföreträde för att exponera och tydliggöra vilket ”folkligt” stöd som finns med att införa registerkontroll. Diskursen för registerkontroll är dock inte självständig utan utmanas ständigt av andra diskurser, vilket gör att det även finns en motdiskurs om registerkontroll.

I motdiskursen förutspås det att registerkontroll kommer leda till ett mindre förlåtande samhälle, där människor riskerar att bli diskriminerade för brott som de redan har sonat för. Media konstruerar argument mot registerkontroll genom att uppmärksamma de aktörer som är emot registerkontroll. Argumenten som media har gett offentlighet åt är att registerkontroll är integritetskränkande, att kontrollen kommer att förlänga straffet för tidigare dömda, samt att registerkontrollen kommer att vara uddlös.

För att undersöka vilken av dessa diskurser som lyckades uppnå hegemoni behöver det göras en analys över hur media beskriver registerkontrollen över tid. Det kan göras genom att undersöka vad begreppet registerkontroll har fått för diskursiv förändring i media.

5.6 Registerkontrollens diskursiva förändring

I det här avsnittet redogörs hur begreppet registerkontroll har förändrat mening och innebörd mellan 1997 till 2006, det vill säga vilka omformuleringar registerkontrollen fått. En diskursiv förändring kan innebära att ett begrepp ändrat mening över tid (Sahlin, 1999:96) eller att begreppet omformuleras, men har samma innebörd. När det gäller begreppet registerkontroll har det inte fått någon omformulering i media, utan en annan betydelse. Teorin om normalisering av det exceptionella kommer att användas för att tolka den diskursiva förändringen.

Uppsatsens empiriska material består av 46 tidningsartiklar, 14 från Aftonbladet och 32 artiklar från Dagens Nyheter. Ur en kvantitativ aspekt skrevs det om registerkontroll i femton artiklar under 1997, sexton stycken under 2000, nio stycken år 2003 och sex artiklar under 2006. Eftersom mitt empiriska material sträcker sig från 1997 till 2006 undersöktes den diskursiva förändringen i media mellan de åren.

1997 - Kontroll som något naturligt, kränkande eller både och

1997 skrevs det sex artiklar om förslaget att införa registerkontroll för personal på dagis och skola, fem artiklar handlade om Säpos åsiktsregistrering. Resterande artiklar redogjorde för ökad kontroll inom polisen, kontroller inom militären och eventuellt skapa ett register över prickade läkare och sjuksköterskor. Medias bild av registerkontroll år 1997 handlar om att arbetsgivaren får granska en blivande anställds belastningsregister. Dock har begreppet skilda innebörder beroende på sammanhang, vilket illustreras i citaten nedan.

”Till de två kompaniernas 450 man har det kommit in 3 000 ansökningar till Försvarets internationella centrum, Swedint. – Vi går nu igenom alla sökande, och kontrollerar bland annat genom Rikspolisstyrelsen om någon finns upptagen i brottsregistret, säger överste 1 Claes-Göran Hedén, chef för Swedint. Ett villkor för att få komma med är att tidigare ha varit ute på FN-uppdrag.” (Dagens Nyheter, 97-11-05)

Här framställer media att registerkontroll, i samband med militärtjänstgöring, är normalt och naturligt. Det finns inga konflikter om att kontroll skulle vara något kränkande. En tolkning är medias bild stämmer överrens med den uppfattning som överste Claes-Göran Hedén har, nämligen att personer som får militärtjänster måste kontrolleras innan och att de inte ska vara kriminellt belastade.

Men det finns också en negativ syn på registerkontroll, speciellt när det gäller Säpos registerkontroll. Här kopplas registerkontroll samman med olaglig åsiktsregistrering och som kan leda till negativa konsekvenser för den enskilda individen.

”Politisk aktivitet för 15 år sedan tycks göra Göran Eklöf till en säkerhetsrisk i dag. Medan de tidigare Säpo-fallen ligger en bit tillbaka i tiden, tvingades han så sent som förra sommaren byta arbetsplats efter en registerkontroll. Orsaken var av allt att döma att han skrivit i en vänstertidning och för länge sedan suttit i styrelsen för socialistiska partiet.” (Dagens Nyheter, 97-11-27)

Här framställer media registerkontroll som något förödande för den enskilda individen. Som säkerhetsrisk får man inte jobba på vilken arbetsplats som helst. Säpos register konstrueras att vara ett register som kartlägger människors politiska åskådning och som stämplar människor för att vara presumtiva säkerhetsrisker för landet. Dessutom diskrimineras människor från vissa arbeten på grund av sin politiska ståndpunkt eftersom politisk åsikt är det som avgör om en person är lämplig eller inte för en tjänst. Politisk åsikt anses vara en privat angelägenhet vilket är något som en arbetsgivare inte har rätt att veta.

När registerkontroll ska introduceras och tillämpas inom andra arbetsområden finns det en positiv och negativ hållning till kontrollen. Den positiva ståndpunkten är att registerkontroll kan vara en bra metod som kan skydda barn från att skolpersonal förgriper sig på dem, men nackdelen är att en kontroll kan kränka den personliga integriteten.

”Utredningen ska undersöka om det ska gå att göra samma kontroll av alla som arbetar med barn. Utan att det upplevs förnedrande för de berörda. (---) Det är viktigt att noga överväga att den personliga integriteten inte kränks, säger Ylva Johansson. Hon understryker vikten av att hitta ett sätt att skydda barnen. – Vi är skyldiga att se till att lagen ger bästa möjliga skydd mot sexuella övergrepp, säger hon.” (Aftonbladet, 97-09-14b)

Framställningen av registerkontroll för personal inom barnomsorg och skola är splittrad och inte lika entydigt jämfört med kontrollen inom militären eller för säkerhetsklassade tjänster. Här finns det en förståelse för att kontroll kan kännas kränkande för individen, men att det finns en vilja att skydda oskyldiga barn från övergrepp.

Det som är intressant med begreppet registerkontroll är att media använder samma begrepp när det skrivs om Säpo-kontroll och kontroll i polisens belastningsregister, fast att det handlar om olika register. Tittar man på empirin från 2000 till 2006 finns det inga artiklar om Säpo-kontroll. Det kan bero på att Säpo-kontrollen fått ett nytt namn och benämning i media, vilket har gjort att det inte heller har kommit fram några artiklar om Säpo-kontroller efter 1997. Analysen visar att beroende på kontext får begreppet registerkontroll olika innebörd. När det gäller att upptäcka grova brott konstrueras begreppet som något naturligt och positivt, men när det handlar om att kontrollera en enskild persons politiska åskådning ser man registerkontroll som något oacceptabelt. Ska kontrollen tillämpas inom nya områden finns det en splittrad ståndpunkt till kontrollen.

2000 - Kontroll kränker, men kan vara bra för att förhindra brott

Under 2000 skrevs sexton artiklar om registerkontroll, varav tretton relaterades till lagen om registerkontroll för nyanställd personal på skola och dagis. Övriga artiklar rörde förslag till att införa kontroller för att förhindra läktarvåld och vikten av att anmäla personer för barnpornografi för att de ska hamna i belastningsregistret. Anledningen till att det fanns fler artiklar om registerkontroll år 2000 kan bero på regeringens lagförslag om att införa kontroll för skolpersonal. Det var något som media uppmärksammade mycket, vilket kan tolkas som att nyheten hade ett högt nyhetsvärde. Lagförslaget delade politiker i två läger, de som var för och de som var emot. Den politiska debatten som syntes i media handlade om huruvida man skulle värna om barns trygghet eller skydda enskilda människors personliga integritet skapade.

”Regeringen vill stifta en lag som innebär att alla som erbjuds en tjänst inom barnomsorgen eller skolan ska visa upp ett utdrag ur brottsregistret (belastningsregistret). Kontrollen ska begränsas till grova brott som mord, sexualbrott, grov misshandel, barnpornografibrott med mera. Moderaterna anser att lagen kränker den personliga integriteten.” (DN, 2000-06-30)

Jämfört med den splittrade bilden av registerkontroll som media hade tre år tidigare, har den politiska debatten om att införa registerkontroll för skolpersonal istället gjort att begreppet registerkontroll fått två rådande innebörder: kontroll som skydd mot att olämpliga personer blir anställda inom barnomsorg och att kontroll är integritetskränkande. Samtidigt har det börjat talas om registerkontroll som ett naturligt val för att lösa problem inom andra områden.

”Uefa-reglerna är diskriminerande därför att de nekar individer vissa rättigheter på grund av deras etnicitet. Men reglerna kan dessutom inte vara effektiva i kampen mot läktarvåldet därför att de urskilningslöst riktar sig mot hela grupper av individer. Det finns träffsäkrare kriterier än etnisk tillhörighet om man vill ringa in våldsverkare. Man kan till exempel kontrollera om biljettköparen finns upptagen i brottsregistret för relaterade brott. [Debattartikel av Mari Spets och Claudio Tamburrini, doktor i praktisk filosofi]” (Dagens Nyheter, 00-04-02)

Här finns en positiv inställning till att använda registerkontroll för att förhindra läktarvåld. Det föreslås att man ska kontrollera biljettköpare i belastningsregister. En kontroll förväntas leda till att man kan sälla bort de individer som ställer till med bråk under fotbollsmatcher.

2003 - För en ökad kontroll

2003 har debatten kring registerkontrollen för skolpersonal ebbat ut och istället syns en attitydförändring i de nio medieartiklarna från detta år. Fyra av artiklarna tar upp frågan om att införa registerkontroll för personal inom äldreomsorgen. Dock finns också inställningen att kontroll inom äldreomsorgen inte är aktuell⁵. Resterande artiklar har en ton av att vilja använda registerkontroll inom andra områden.

”Samtidigt som vi har en lag om registerkontroll för den som skall anställas till exempel inom skola och barnomsorg, så kan en för barnpornografidömd läkare få jobba kvar på ett sjukhus eller vårdcentral. Vem av beslutsfattarna kommer att skicka sina barn och barnbarn till en sådan vårdinrättning? Eller är det bara andras ungar som skall få vård av en sexualbrottsling? [Insändare av Monica Dahlström-Lannes, Vice ordförande i ECPAT Sverige]” (Dagens Nyheter, 03-10-13)

⁵ Se citat på sidan 18.

I citatet ovan talar debattören om registerkontroll som en naturlig åtgärd för att upptäcka kriminella personer. Media visar här att det finns en benägenhet att vilja införa registerkontroll för andra yrkeskategorier utöver säkerhetsklassade tjänster och skolpersonal. Media konstruerar en föreställning om att kontroller kommer att öka tryggheten för gamla inom äldreomsorgen samt att läkare behöver kontrolleras för att öka patienters trygghet.

2006 - Kontroll som något vedertaget

Av de sex tidningsartiklarna från 2006 nämns det kort att kontroll kan vara integritetskränkande i två av dem.

"Hon [Ann-Christin Hammerling] berättar att man normalt utöver omfattande referenser och psykologtester söker i bland annat folkbokföringen, Bolagsverket och tar en kreditupplysning. – Brotnsregistret är inte offentligt men vi kan be en person ta med ett utdrag därifrån. Men det är alltid en moralisk balansgång, säger Ann-Christin Hammerling." (Dagens Nyheter, 06-10-22)

Som det framgår i citatet har den intervjuade personen en uppfattning av att man kan och har möjlighet att kontrollera en persons belastningsregister, men att det fortfarande är en moralisk fråga. En tolkning är att registerkontroll har blivit en mer normaliserad, men att den intervjuade personen fortfarande bedömer att det är en moralisk fråga. Dock framläggs inga större värderingar vad gäller på vilket sätt det är skulle vara omoraliskt att kontrollera en persons belastningsregister.

Övriga artiklar skriver om registerkontroll som något vedertaget och naturligt att använda. Det finns dock en artikel som istället pekar på registerkontrollens brister. Det framställs att registerkontroll på personal inom dagis och skola inte är tillräckligt säkert och effektivt. Det finns en attityd om att det behövs effektivare kontroller.

"Hur är det då möjligt för den här 19-åringen [dömd för misshandel] att få arbeta med barn inom förskoleverksamheten? Har han haft ett utdrag ur belastningsregistret med sig första dagen? Det är arbetsgivarens skyldighet att kräva ett utdrag. [debattinlägg av Lena Nilsson]" (Aftonbladet, 06-02-21)

Media publicerar en debattartikel om att registerkontroll som används på personal på dagis och skola inte är tillfredsställande. Nu nämns det inget om att kontrollen är integritetskränkande, utan istället pekas kontrollens brister ut, att dömda kan bli anställda trots kontroll. Denna attitydförändring skulle kunna tolkas som att det finns en vilja förbättra och använda hårdare metoder för att upptäcka och förhindra att brottsliga personer anställs. En annan tolkning till att attitydförändringen kan vara hur medias rapporteringar kring registerkontroll har sett ut över tid. Enligt Gamson och Modigliani (1989) kan mediadiskursen kring ett fenomen påverka allmänhetens uppfattning om fenomenet. Om media inte längre kritiserar registerkontrollen som integritetskränkande skulle det kunna ha påverkat debattörens uppfattning att kontrollen istället brister i effektivitet.

2006 har media i princip slutat att publicera kritik mot registerkontrollen och istället övergått till att beskriva det som en naturlig åtgärd vid anställning. Hur denna förändring har skett kan förklaras med teorin om normalisering av det exceptionella.

5.7 Registerkontrollens normalisering

Enligt teorin om normalisering av det exceptionella tenderar åtgärder och metoder för att bekämpa grova och ovanliga brott att spridas och tillämpas på lindrigare brott (Flyghed, 2000:47). Utifrån det empiriska materialet har inställningen till att använda registerkontroll

från 1997 till 2006 förändrats. 1997 visade media upp en splittrad bild av registerkontroll beroende på kontext. 2006 skrev media om registerkontroll som en vedertagen metod för att upptäcka brottsligt belastade personer. Det visar att begreppet registerkontroll har genomgått en diskursiv förändring, det vill säga fått en ny innebörd.

Pedofilskandalen i Karlstad ansågs vara ett grovt och ovanligt brott. Enligt Flygheds teori börjar normaliseringen av en hotbild med att ett specifikt brott upptäckas (Flyghed, 2000:47). Dåvarande skolminister definierade hotbilden (det sociala problemet) och ett förslag på en åtgärd var att införa registerkontroll, det vill säga kontrollera personal på skola och dagis mot belastningsregistret.

Genom medias rapporteringar om regeringens förslag på att införa registerkontroll för skolpersonal skapas också ett hotmedvetande hos allmänheten och ansvariga politiker. När media rapporterar om att pedofiler kan bli anställda på dagis, eller att kriminella kan få jobb inom äldreomsorgen skapas inte bara en hotbild av problemet, utan också att det inte finns tillräckligt med skydd för barn och äldre. Enligt Flyghed är det det upplevda hotet som gör det möjligt att skapa en ny social kontroll (Flyghed, 2000:49). I det här fallet är den nya sociala kontrollen registerkontroll.

Media rapporterade i april 1997 att regeringen skulle tillsätta en utredning om att införa registerkontroll för personal på dagis och skola. Medias uppmärksamhet på pedofilskandalen några månader senare kan tolkas som att incidenten gav regeringen fler argument och mer legitimitet att införa kontrollen. Media har genom sina rapporteringar givit regeringen legitimitet att införa social kontroll (Flyghed, 2000:43).

Media har med sina nyhetsrapporteringar bidragit till en hotbildsnormalisering om att pedofiler kan få jobb på dagis, vilket också har resulterat i en lag att arbetsgivare har rätt att kontrollera nyanställd skolpersonal. När åtgärder som tidigare tillämpades på ovanliga och grova brott sprider sig till andra områden och beteenden kallar Flyghed det för medelnormalisering (Flyghed, 2000:52). Det empiriska materialet har visat att över tid inträffar en attitydförändring till registerkontroll som gör att man vill tillämpa kontrollen på lindrigare brott, andra skadliga beteenden, men också på fler människor.

6. Avslutande diskussion

Uppsatsens syfte var att undersöka hur media framställer lagen om registerkontroll, genom att ta reda på vilka aktörer som fått komma till tals och vilka argument som kommer fram, samt att se hur förhållningssättet till registerkontroll förändrats över tid. Resultatet visar att media riktade uppmärksamheten på två diskurser om registerkontroll, diskursen som talade *för* att använda kontroll och en motdiskurs där media lade fram vilka negativa konsekvenser registerkontroll skulle kunna få.

I den första diskursen framställer media en bild av registerkontroll som en lämplig metod att förhindra brottsliga personer att bli anställda, att kontroll minskar risken för övergrepp på barn och äldre, samt att registerkontroll ger en form av trygghet. Bilden av registerkontroll är ett resultat av ett socialt problem, att olämpliga personer blir anställda där de inte borde bli det. Det sociala problemet är att barn på dagis utsätts för övergrepp och att hemtjänstpersonal stjälar från gamla, något som media har uppmärksammat. För att bekräfta problemet och visa att det finns behov för att skydda barn och äldre låter media olika aktörer komma till tals för att argumentera för registerkontroll.

Eftersom diskurser alltid blir utmanade av andra diskurser har media även belyst motdiskursen. Registerkontrollen framställs istället som något som kränker den enskilda individens integritet, förlänger straffet och saknar effekt. Media har intervjuat motståndare och beskrivit deras farhågor om vad registerkontroll kan leda till. Intervjuerna är medias sätt att verifiera registerkontrollens negativa konsekvenser.

Granskar man vilka aktörer media ger tolkningsföreträde är det främst politiker som har fått komma till tals. Det blir politiker och media som fastställer föreställningarna om registerkontroll, vilket bidrar till hur allmänheten ser på kontrollen. De aktörer som media inte intervjuar eller uppmärksammar kan inte göra sin röst hörd om registerkontrollen. Det innebär att allmänheten inte kan få ta del av alternativa aspekter eller andra diskurser om registerkontroll. Det hade varit intressant att få veta vad till exempel före detta kriminella har för syn och åsikter om registerkontroll, men eftersom de inte har fått någon plats i den offentliga debatten om registerkontroll vet jag inte vad de har för bild eller åsikter om registerkontroll. Personer med domar bakom sig har framställts som offer i diskursen mot registerkontroll, men media har inte alls gett dem någon uppmärksamhet.

6.1 Diskursen som föll bort

Analysen av den diskursiva förändringen visar att det har skett en attitydförändring i media om registerkontrollen. 2006 är den kritiska inställningen till att registerkontrollen är integritetskränkande borta. Istället visar media upp att kontrollen har fått en spridning och tillämpas inom andra områden. Att kontrollera personers kriminella bakgrund har gått från att tillämpas vid anställning av säkerhetsklassade tjänster till att omfatta yrken som inte alls kan äventyra rikets säkerhet. Denna spridning, eller medelnormalisering, kan bero på medias uteslutande av diskursen mot registerkontroll. När media endast rapporterar vilka fördelar kontroll kan medföra resulterar det i att diskursen för registerkontroll har uppnått en dominerande ställning. Det innebär att inställningen att använda registerkontroll blir normal och naturlig, men det är därmed inte sagt att den här diskursen förblir dominant. Uppfattningen om registerkontroll kan förändras på grund av konkurrerande diskurser. Dock får man ta hänsyn till att media inte ensamt gjort att en diskurs har blivit dominant. Media både påverkar och påverkas av andra aktörer och diskurser.

Medias övergång till att uteslutande rapportera om registerkontrollens positiva effekter innebär att motdiskursen har tystats ner. Det kan tyda på att medias inställning till registerkontroll inte är lika defensiv. Uteslutandet av diskursen har också medfört att de aktörer som framställde registerkontroll som en kränkande åtgärd, lyckades inte skapa något socialt problem, att det skulle bli ett mindre förlåtande samhälle. Det som eventuellt hindrade att registerkontroll inte blev ett socialt problem eller skapade moralisk panik kan bero på att media eller allmänheten inte insåg vidden av problemet eller inte fick tillräckligt med information om vilken skada registerkontroll kan förorsaka. Bristen på information från media och registerkontrollens motståndare innebär att allmänheten inte heller utvecklar någon oro (Jenkins, 2008). Motståndarnas bild av ett kommande problem med ett mindre förlåtande samhälle skapade inte tillräckligt med oro. Detsamma gällde de aktörer som ville införa kontroll även inom äldreomsorgen. Det problemet ansåg regeringen inte vara något som skulle kunna lösas med registerkontroll, trots att media uppmärksammade förslaget. Regeringen menade att ansvaret istället låg hos arbetsgivarna att göra grundligare intervjuer,

Däremot lyckades media och de aktörer som argumenterade för registerkontroll att skapa ett socialt problem med pedofiler på skolor och dagis, eftersom lagen om registerkontroll röstades igenom.

6.2 Egna åsikter och förslag till fortsatt forskning

Även om min utgångspunkt i uppsatsen var att studera hur media konstruerade bilden av registerkontroll anser jag inte att media självt bär ansvaret för den diskursiva förändringen till registerkontroll. Som Goode och Ben-Yehuda har påpekat är det ofta de starka grupperna i samhället med finansiella resurser och som har tillgång till media som lyckas definiera sociala problem i samhället (1994:92). De aktörer som lyckades skapa ett socialt problem med pedofiler på dagis och fick igenom en lag om registerkontroll, kan ha använt media som kanal för att nå ut med sitt budskap. Men i slutändan är det ändå media som väljer vad som ska publiceras.

Förslag till fortsatt forskning är göra en liknande studie som Gamson och Modigliani (1989), det vill säga undersöka både medias och allmänhetens bild av registerkontroll för att sedan jämföra deras bilder av registerkontroll. Det för att se hur media påverkar allmänhetens inställning till registerkontroll över tid eller om allmänhetens uppfattning påverkar media? Journalister befinner sig både inom mediadiskurser och inom den ”allmänna” diskursen. Det skulle också vara intressant att göra en studie om hur det kommer sig att motdiskursen om registerkontroll inte fick lika mycket gehör i media efter att lagen om registerkontroll infördes. Som Jenkins (2008) och Roberts och Indermaurs (2005) studier visar, lyckas inte alla sociala fenomen definieras som sociala problem, oavsett fenomenet får medias uppmärksamhet eller inte. Vilka faktorer ligger bakom att diskursen mot registerkontroll tystades ner i media? Kan det vara att motståndarna inte längre kunde stå emot den rådande diskursen?

Den kunskap som jag har fått genom den här uppsatsen är att ha en kritisk inställning till vad texter förmedlar. Det kan vara allt från medias rapporteringar om politiska debatter till personintervjuer i livsstilsmagasin. Varje aspekt av en text är ett resultat av ett val (Richardson, 2007:38) och det gäller därför att vara uppmärksam på vad som skrivs och inte skrivs, vem som får ordet och vilka som inte får sin röst hörd.

7. Litteraturlista

- Bergström, B. & Boréus, K. (2005). Diskursanalys. I B. Bergström, & K. Boréus (Red.) *Textens mening och makt* (305-362). Lund: Studentlitteratur.
- Boëthius, M-P. (2001). *Mediernas svarta bok*. Stockholm: Ordfront.
- Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.
- Cohen, S. (2002[1972]). *Folk devils and moral panics – The creation of the mods and rockers* (3rd ed.). London: Routledge.
- Flyghed, J., (2000). Normalisering av det exceptionella – ett led i den sociala kontrollens expansion. I J. Flyghed (Red.) *Brottsbekämpning – mellan effektivitet och integritet. Kriminologiska perspektiv på polismetoder och personlig integritet* (38-68). Lund: Studentlitteratur.
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (1994). *Moral panics – the social construction of deviance*. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Leon-Guerrero, A. (2005). *Social problems – community, policy and social action*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Loseke, D., R., & Best, J. (2003). *Social problems: constructionist readings*. New York: Aldine de Gruyter.
- Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2002). Perspektiv på sociala problem – några positioner. I A. Meeuwisse, & H. Swärd (Red.) *Perspektiv på sociala problem* (97-108). Stockholm: Natur och kultur.
- Richardson, J. E., (2007). *Analyzing newspapers – an approach from critical discourse analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sahlin, I. (1999). Diskursanalys som sociologisk metod. I K. Söderberg (Red.) *Mer än kalla fakta. Kvantitativ forskning i praktiken* (ss. 83-106). Lund: Studentlitteratur.
- Sahlin, I. (2002). Sociala problem som verklighetskonstruktioner. I A. Meeuwisse, & H. Swärd (Red.) *Perspektiv på sociala problem* (109-129). Stockholm: Natur och kultur.
- Talja, S. (1999). Analyzing quantitative interview data: the discourse analytic method. *Library & Information Science Research*, 21, 459-477.
- Winter Jörgensen, M., & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. (S.-E. Torhell, övers.). Lund: Studentlitteratur. (Originalarbete publicerat 1999)
- Wood, L. A., & Kroger, R. O. (2000). *Doing discourse analysis – Methods for studying action in talk and text*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Forskningsartiklar

- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: a constructionist approach. *The American Journal of Sociology*, 95, 1-37.

Jenkins, P. (2007). Failure to launch – why do some social issues fail to detonate moral panics?. *British Journal of Criminology Advance Access*, publicerad 29 feb. 2008, doi: 1093/bjc/azn016

Kurlycheck, M. C., Brame, R., & Bushway, S. D. (2007). Enduring risk? Old criminal records and predictions of future criminal involvement. *Crime & Delinquency*, 53, 64-83.

Lindgren, S. (2006). Ungdomsrån – uppkomsten av ett begrepp. *Sociologisk forskning*, 2, 62-95.

Pheiffer, C., Windzio, M., & Kleinmann, M. (2005). Media use and its impacts on crime perception, sentencing, attitudes and crime policy. *European Journal of Criminology*, 2, 259-285.

Roberts, L. D., & Indermaur, D. (2005). Social issues as media constructions: the case of 'road rage'. *Crime Media Culture*, 1, 301-321.

Aftonbladet

1997-04-24 Regeringen vill granska lärare i jakt på pedofiler - Skolministern föreslår att personalen kontrolleras i polisens brottsregister

1997-09-14a Dagisanställd erkänner sex barnvåldtäkter - Åklagaren: Det kan vara betydligt flera

1997-09-14b Skolministern: Skarp kontrollen på dem som jobbar med barn

1997-09-15a DAGISPEDOFILEN Experten: De borde lyssnat på barnen

1997-09-15b DAGISPEDOFILEN Så kan barnen skyddas

1997-11-01 Säkerhetspolisen gjorde 100 000 kontroller förra året

2000-02-28 50 svenska lärare lagförda för sexbrott

2000-07-21 - Det här förslaget kränker oss killar - Västerås vill rensa ut pedofilerna men bara män ska kontrolleras

2000-10-26 Skolpersonal brottskollas

2003-03-31 Kommunen vill kolla anställda

2003-05-04 Nämndeman greps för rån - Kd-politiker: Jag visste inte att han var dömd brottsling

2006-02-21 Vem lät honom jobba med barn? – Lena Nilsson: 19-åringen är åtalad för mord och dömd för grov misshandel

2006-03-29 Pedofil jobbade på dagis - 48-åringen misstänks för övergrepp på småpojkar

2006-06-28 DAGENS DEBATTÖR - Susanna Eklund: Kräv utdrag ur straffregistret för hemtjänstpersonal

Dagens Nyheter

1997-02-26 Snabbt svar om prickade läkare

1997-03-01 Läsarnas DN: Högvakten behövs för säkerhets skull

1997-05-07 Kontroll av poliser skärps. Utsätts lätt för mutförsök. Personliga förhållanden granskas

1997-09-19 Barnomsorgen: Ensamarbete kan stoppas. Förslag till skärpta regler kan presenteras för regeringen i vår

1997-11-04 DN DEBATT: "Skapa kontrollnämnd för Säpo". Säpos chef efter kritiken om Leanderfallet: Fördjupa den demokratiska kontrollen av vår verksamhet.

1997-11-05 3 000 vill göra snabba insatser. Uppdrag i FN. Två kompanier på totalt 450 man tas ut för att bli regeringens redskap ute i världen

1997-11-27 Säpos register: Gammal partitillhörighet sätter spår än i dag. Politisk aktivitet för 15 år sedan gör Göran Eklöf till en säkerhetsrisk

1997-11-28 Beskedet om Leander bör leda vidare. Inte bara arbetsgivaren utan även Säpo och Rikspolisstyrelsen agerade tvivelaktigt

1997-12-10 Läsarnas DN: Inte bara IB och Säpo...

2000-02-03 Kriminella ska nekas arbete. Borgerligt förslag. Socialdepartementet utreder krav om lämplighetsprövning inom omsorgen

2000-02-28 50 sexbrottslingar jobbar med barn

2000-04-02 DN DEBATT: "Idrottspampar förstärker invandrarhatet". Fotbollsvänner: Det står illa till i idrottsvärlden när mäktiga ledare ägnar sig åt systematisk diskriminering

2000-04-29 Ny lag ska hålla pedofiler från dagis

2000-06-15 Svårare syna brottslig bakgrund. Nya regler för straffregistret. Rikspolisstyrelsen ogillar att arbetsgivare kontrollerar blivande anställda.

2000-06-30 M säger nej till lärarkontroll

2000-07-01 M-kvinna vill ha kontroll av lärare

2000-10-17 Barnpornografi: Fler döms för barnporrbrott

2000-10-25 Pedofilförslag splittrar v

2000-10-26a Daghem och skolor: Snabb lag mot pedofiler

2000-10-26b Daghem och skolor: Så ska lagen tillämpas

2000-10-26c Daghem och skolor: "Tryggt på dagis med ny kontroll"

2000-12-21 Lämplighetsintyg krav efter årsskiftet

2003-04-01 Vårdpersonal kan bli kontrollerad

2003-06-14 Kompakt nej till personalkontroll

2003-08-13 Öppna register med tjänstefel

2003-09-02 Innehåll i polisregister såldes. Nu fälls en polis för dataintrång, tjänstefel och brott mot tystnadsplikten.

2003-10-13 Obeprigligt [*sic*] sänka straffet för pedofil
2003-10-27 Misshandlade barn utan lagligt skydd
2003-12-18 "Syna personal även i äldrevård"
2006-04-24 Junilistan är samlad
2006-10-22 Det blir tuffare tider för tricksande jobbsökare
2006-11-30 Försvaret skärper koll av personal